

AVRUPA BİRLİĞİ SU ÇERÇEVE DİREKTİFİ KAPSAMINDA SINIRAŞAN SULAR

TRANSBOUNDARY WATERS WITHIN THE SCOPE OF EU WATER FRAMEWORK DIRECTIVE

المياه العابرة للحدود ضمن توجهات اطر المياه للاتحاد الأوروبي

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

AVRUPA BİRLİĞİ SU ÇERÇEVE DİREKTİFİ KAPSAMINDA SINIRAŞAN SULAR

TRANSBOUNDARY WATERS WITHIN THE SCOPE OF EU WATER FRAMEWORK DIRECTIVE

المياه العابرة للحدود ضمن توجهات اطر المياه للاتحاد الأوروبي

ORSAM Rapor No: 154
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 19

Mayıs 2013

ISBN: 978-605-4615-51-3

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2013

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarına sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algımasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

ORSAM SU ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

Program Hakkında

Su, sadece insanlar için değil ekosistemi oluşturan tüm bitki ve hayvanlar için yeri doldurulamaz, değerli, yaşamın devamlılığını sağlayan en önemli elementlerden biridir. Yeraltı ve yüzey sularından; tarım, taşıma, madencilik, endüstriden içme suyuna kadar, ekonomik amaçlar da dâhil olmak üzere pek çok alanda istifade edilmektedir. Ancak su kaynakları üzerinde, gerek insan faaliyetleri gerek doğanın yarattığı değişimler nedeniyle çift yönlü bir baskı vardır. Özellikle su sıkıntısı olan bölgelerde aşırı nüfus artışı, kırsal kesimden şehirlere doğru artan göç ve bunun sonucunda oluşan nüfus değişimleri, gıda güvenliği, sosyo-ekonomik refahın artması, tarımsal, evsel ve sanayi kaynaklı kirlilik, küresel iklim değişikliği sonucu yağış rejimlerinin değişmesi, hidrolojik döngünün tüm elemanlarını etkilemektedir. Bunun sonucunda su kaynakları gün geçtikçe hem miktar hem de kalite açısından değişime uğramaktadır. Suyun arzı ile tüketim talebi arasındaki uçurum her geçen gün büyümektedir. Su kaynaklarının yönetimine ilişkin sorunlar yaşanırken, çevre sorunlarının da su kaynakları üzerindeki etkisi her geçen gün artmaktadır. Türkiye ve yakın çevresi, ama bilhassa Ortadoğu, söz konusu sorunların en fazla hissedildiği bölgelerdendir.

Diğer taraftan, su kaynağı potansiyelinin yüzde 40'tan fazlası sınıraşan su havzalarında yer alan Türkiye'nin, özellikle Fırat-Dicle Havzaları kıyıdaşı olan komşularıyla ilişkileri büyük önem arz etmektedir. Gerek Türkiye'nin gerek bölge ülkelerinin, bölgesel istikrar ve refahın artışı ile komşuluk ilişkilerinin derinleştirilmesi yönünde harcadığı çabaların hedefine ulaşmasında, su kaynaklarının kullanımı konusunda bilgiye dayalı, iyi niyetli ve aktif bir işbirliği içinde olunması tüm taraflar için elzemdir. Ek olarak, Türkiye'nin, Avrupa Birliği adaylığı sürecinde AB Su Çerçeve Direktifi'ni kendi ulusal mevzuatı ile uyumlaştırma gündemi, önümüzdeki dönemde su politikalarının yeni bir içerik kazanmasını beraberinde getirecektir.

Bu etkenler doğrultusunda, dünyadaki ve Türkiye'nin yakın çevresindeki su gündemine ilişkin güncel gelişmelerin ve su politikalarıyla ilgili trendlerin izlenmesi, elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ortaya çıkan aydınlatıcı bulguların kamuoyuna ve karar alıcılara sunulması amacıyla ORSAM bünyesinde 1 Ocak 2011'de "ORSAM Su Araştırmaları Programı" kurulmuştur.

Ortadoğu'da, gerek iklimsel şartlar gerek kaynakların verimsiz kullanımı nedeniyle hidrolojik su bütçesindeki sıkıntıların ve buna bağlı olarak da politik, ekonomik ve toplumsal sorunların büyük artış göstermesi nedeniyle, ORSAM Su Araştırmaları Programı çalışmalarında Ortadoğu bağlantılı konulara öncelik verilmiştir.

ORSAM Su Araştırmaları Programı, su politikaları konusunda farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretmeyi, etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik edip çeşitlendirmeyi, Türkiye'deki su çalışmalarını literatürünün gelişiminin desteklenmesini amaç edinmiştir.

ORSAM Su Araştırmaları Programı bu kapsamda, bölge ülkelerinde su çalışmalarıyla ilgili olan akademisyenler, sivil toplum örgütü temsilcileri, bürokratlar, devlet adamları, stratejistler, gazeteciler ve işadamlarının Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, bilgi ve düşüncelerinin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamayı da hedeflemektedir.

TAKDİM

Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin, "suyun ticari bir ürün olmayıp, korunması gereken bir doğal kaynak" olduğu düşüncesinden hareketle 23 Ekim 2000 tarihinde kabul edilmiştir. Bu direktif ile Avrupa Birliği'nin tüm sularının korunması ve durumlarının iyileştirmesini amaçlamıştır. Direktifin çevresel hedefi, 2015 yılı itibariyle Avrupa Birliği sınırları içindeki tüm yeraltı ve yerüstü sularını "iyi durum" (good status) seviyesine getirmektir. Bu direktif, AB'nin su politikasının yasal çerçevesini oluşturmaktadır. Ayrıca, aday ülkelerin AB'ye tam üye oldukları tarihte ulusal düzeyde direktifi yürürlüğe koymuş olmaları şartı aranmaktadır.

AB'ye üye olma yolunda ilerleyen Türkiye, su konusunu AB ile 3 Ekim 2005 tarihinde başlayan katılım müzakereleri kapsamında çevre faslı altında ele alınmaktadır. Ulusal mevzuatımızla uyumlaştırma yolunda ülkemiz üzerine düşen görevleri yerine getirme çabası içindedir.

Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi Kapsamında Sınıraşan Sular başlıklı bu çalışmada, Su Çerçeve Direktifi'nin oluşum süreci ve temel kavramlarına, sınıraşan sular konusunun Direktif içerisinde nasıl ele alındığı, Tuna ve Ren nehri örnekleri de ele alınarak, Türkiye'de Direktife uyum çalışmaları ve bu sürecin sınıraşan su politikalarımıza etkisi ele alınmıştır.

Sayın Çiğdem Tuğaç'ın bu çalışması için ORSAM-Su Araştırmaları Programı adına teşekkür ederiz. ORSAM bünyesinde çalışmalarını yürüten Su Araştırmaları Programı gerek su kaynakları yönetimi gerekse dünya daki su ile ilgili yeni gelişmelerle, önümüzdeki dönemde de çalışmalarına devam edecektir.

Hasan KANBOLAT
ORSAM Başkanı

Çiğdem TUĞAÇ

1979 yılında Ankara'da doğdu. 2001 yılında Gazi Üniversitesi Mimarlık-Mühendislik Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden bölüm birincisi olarak mezun olmuştur. "Enerji Etkin Planlama Yaklaşımının, Kentlerin Ekolojik Planlaması ve Tasarımı Süreçlerine Etkisi" konusunda yüksek lisans çalışmasını 2003 yılında Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı ve Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. 2006 yılında Dışişleri Bakanlığı Balkanlar Genel Müdür Yardımcılığı'nda "Sözleşmeli Mütercim" olarak çalışmaya başlamıştır. 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğünde "Sözleşmeli Şehir Plancısı" olarak görev yaptıktan sonra 2008 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı'na "Uzman" olarak atanmıştır. 2010 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde kurulan IPA Koordinasyon ve Uygulama Merkezi Başkanlığı'nda "İhale Uzmanı" olarak görevlendirilmiştir. 2012 yılından bu yana Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Su Hukuku ve Politikası Daire Başkanlığı, Sınır Oluşturan ve Sınıraşan Sular Şube Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır. Doktora çalışmasına Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kent ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı'nda devam etmektedir.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AT	: Avrupa Topluluğu
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
BM- AEK	: Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu
EU	: European Union
EKÖK	: Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü Direktifi
INBO	: International Network of Basin Organizations
IWRM	: Integrated Water Resources Management
MAP	: Mediterranean Action Plan
NHEP	: Nehir Havzaları Koruma Eylem Planı
NHYP	: Nehir Havzası Yönetim Planı
SÇD	: Su Çerçeve Direktifi
UNEP	: United Nations Environmental Programme
UNECE	: United Nations Economic Commission for Europe
WFD	: Water Framework Directive

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1: Su Çerçeve Direktifinin birleştirdiği AB mevzuatı	12
Çizelge 2: Su Çerçeve Direktifi ve Kardeş Direktiflerin İçerdiği Ölçütlerin Karşılaştırılması	13
Çizelge 3: SÇD'nin maddeleri	18
Çizelge 4: Türkiye-Bulgaristan ve Yunanistan Arasında Sınırötesi İşbirliği Kapsamında İmzalanan Antlaşmalar	38

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil-1: SÇD ve Politika Bütünleşmesi.....	13
Şekil-2: Yeraltı Suları	14
Şekil-3: Haliçler	15
Şekil-4: Kıyı Suları.....	15
Şekil-5: Akiferler.....	16
Şekil-6: Nehir Havzası Şeması.....	16
Şekil-7: Ekolojik Durum.....	17
Şekil-8: SÇD Stratejilerinin Uygulanma Tarihleri	20
Şekil-9: Ulusal ve Uluslararası Nehir Havzaları	22
Şekil 10: SÇD Kapsamındaki Sözleşmeler.....	23
Şekil-11: Uluslararası Antlaşmalar ve Ülkeler	24
Şekil-12: Batı ve Merkez Avrupa'da Sınırşan Yüzey Suları.....	25
Şekil-13: AB Nehir Havzalarında Sınırşan İşbirliği	28
Şekil-14: SÇD Plan Döngüleri	30
Şekil-15: Tuna Nehri Havzası	31
Şekil-16: AB'nin Tuna Havzasında Genişlemesi	32
Şekil-17: Ren Nehri Havzası	34
Şekil 18: Ren Nehri	35
Şekil 19: Ren Nehri Havzası	35
Şekil 20: Meriç Nehri Taşkın Erken Uyarı Sistemi Ağı.....	38
Şekil 21: NHYP Çalışmalarının Durumu	39

İçindekiler

Takdim	4
Kısaltmalar.....	6
Çizelge Listesi	6
Şekil Listesi.....	6
Özet	9
Giriş	10
1. SU ÇERÇEVE DİREKTİFİNE GENEL BAKIŞ	11
1.1. Su Çerçeve Direktifi Öncesi Avrupa Birliği'nin Su Politikası.....	11
1.2. Su Çerçeve Direktifi.....	14
1.2.1. Su Çerçeve Direktifinin Temel Kavramları (Madde-2:Tanımlar).....	14
1.2.2. Su Çerçeve Direktifinin İçeriği.....	17
2. SU ÇERÇEVE DİREKTİFİNİN SINIRAŞAN SULARA İLİŞKİN MADDELERİ	21
2.1. Sınıraşan Sulara İlişkin Giriş Bölümü Maddeleri.....	21
2.2. Madde-3: Nehir Havzası Bölgesi Dâhilinde İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu	26
2.3. Madde-5: Nehir Havzası Bölgesinin Özellikleri, İnsani Aktivitelerin Çevresel Etkisinin Gözden Geçirilmesi ve Su Kullanımının Ekonomik Analizi	27
2.4. Madde-11: Önlemler Programı.....	28
2.5. Madde-13: Nehir Havzası Yönetim Planları.....	29
2.6. Madde-15: Raporlama	30
3. AB ÜLKELERİNİN SINIRAŞAN NEHİR HAVZALARINDA ŞÇD'NİN UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖRNEK ÇALIŞMALARI.....	30
3.1. Tuna Nehri Havzası.....	31
3.2. Ren Nehri Havzası.....	31
4. TÜRKİYE'DE SU ÇERÇEVE DİREKTİFİ UYGULAMALARI VE SINIRAŞAN SULARA YANSIMALARI	36
SONUÇ	40
KAYNAKÇA	43

Hazırlayan: ığdem Tuğaç

AVRUPA BİRLİĞİ SU ÇERÇEVE DİREKTİFİ KAPSAMINDA SINIRAŞAN SULAR

Özet

20.yy'ın ikinci yarısından itibaren insanoğlu çevreye vermiş olduğu zararların bilincine varmıştır. Hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve kentleşmenin çevresel kaynaklar üzerine olumsuz etkileri, tabiatın taşıma kapasitesinin üzerinde gerçekleşmiştir. Yalnız Türkiye'nin değil, günümüz toplumlarının tümünün çözüm bekleyen sorunları arasında ilk sırada "evre sorunları" gelmektedir. Son yıllarda daha belirgin bir şekilde yaşanan iklim değişikliği, etkilerini gözle görülür bir biçimde özellikle "su kaynakları" üzerinde göstermektedir. Su, değerli bir varlıktır. Tüm canlıların yaşamlarını sürdürmesi, temiz suya erişimi ile mümkündür. Ülkelerin evresel güvenliğini tehdit eden, aralarında çatışma çıkarabilecek en muhtemel kaynak "su" dur.

Türkiye'nin dış politikada en önemli hedeflerinden biri Avrupa Birliği (AB)'ne üye olmaktır. Bu hedefe ulaşmak için, çeşitli kriterlerin yerine getirilmesi ve Avrupa Birliği'ne ait mevzuatın ülkemiz mevzuatıyla uyumlulaştırılması gerekmektedir. Su konusu AB ile 3 Ekim 2005 tarihinde başlayan katılım müzakereleri kapsamında "evre faslı altında ele alınmaktadır. Ulusal mevzuatımızla uyumlaştırmaya çalışılan, AB su mevzuatının ana belgesi sayılan ve 22 Aralık 2000 tarihinde yürürlüğe giren Su ereve Direktifi; AB topraklarındaki tüm su kütlelerinin kirlenmesinin önlenmesi amacını taşımaktadır.

SD, her AB üyesi devletin, ulusal sınırları içinde Nehir Havzası Yönetim Planları'nı (NHYP) hazırlamalarını, AB topraklarının dışına uzanan "uluslararası" nehir havzalarında ise ilgili devletlerle tek bir NHYP oluşturmak için çaba harcamalarını, bunun mümkün olmaması durumunda havza planlarını, nehirlerin kendi topraklarındaki bölümlü için hazırlamalarını ve AB Komisyonuna iletmelerini öngörmektedir. Bu bağlamda SD, nehir havzası yönetiminde AB ülkeleri arasında işbirliği zorunluluğu getirirken, AB üyesi olmayan ülkelerle uygun eşgüdümün kurulması için çaba harcanmasına yer vermektedir.

SD'nin kapsamının tam olarak anlaşılması, AB'ye üyelik doğrultusunda çalışmaların sürdürüldüğu ülkemiz açısından müzakere yeteneğimizin geliştirilmesi ve tam üyelik durumunda ise direktifin özellikle sınıraşan sular bazında kıyıdaş ülkeler ve diğer ülkelerle olan ilişkilerimize ve politikalarımıza etkisinin tespit edilmesi bakımından önemlidir. Bu doğrultuda, hazırlanan bu çalışmada, SD'nin sınıraşan sular bazında ele alınması ve bu sayede önümüzdeki dönemde ortaya çıkabilecek sorunların ve olanakların önceden değerlendirilerek tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın, müzakereler sırasında kullanılabilir bilgilerin bir doküman içerisinde bir araya getirilerek kurumsal kapasitenin ve müzakere yeteneğinin geliştirilmesi ve böylelikle uluslararası toplantılarda daha hazırlıklı olunması, AB'de SD kapsamındaki gelişmelerin incelenmesi ve sınıraşan sularla ilgili olarak ülkemiz politikalarının güncellenmesi hususlarında faydalı olacağı düşünölmektedir.

GİRİŞ

Türkiye'nin dış politikada en önemli hedeflerinden biri Avrupa Birliği (AB)'ne üye olmaktır. Bu hedefe ulaşmak için, çeşitli kriterlerin yerine getirilmesi ve Avrupa Birliği'ne ait mevzuatın ülkemiz mevzuatıyla uyumlulaştırılması gerekmektedir. Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı çerçevesinde yasal düzenlemeler yapılması öngörülen öncelikli alanlarından biri de "Çevre" konusudur.

Yalnız Türkiye'nin değil, günümüz toplumlarının tümünün çözüm bekleyen sorunları arasında ilk sırada çevre sorunları gelmektedir. Son yıllarda daha belirgin bir şekilde yaşanan iklim değişikliği, etkilerini gözle görülür bir biçimde özellikle "su kaynakları" üzerinde göstermektedir. Ülkelerin çevresel güvenliğini tehdit eden, aralarında çatışma çıkarabilecek en muhtemel kaynak "su" dur (Homer-Dixon, 2001). Kişisel ve ulusal varlığın sürmesi için gerekli olan su, aynı zamanda bir ülkede gerçekleştirilen bir faaliyetin diğer kıyıdaş bir ülkeyi etkileyebilmesi açısından da önemlidir.

"Su" konusu AB ile 3 Ekim 2005 tarihinde başlayan katılım müzakereleri çerçevesinde, "Çevre" faslı altında ele alınmaktadır. Türkiye tarafından Uyum Programında, çevre alanı için 2009 – 2013 yılları arasında çıkarılmasında yarar görülen yasal düzenlemeler arasında yer alan "Çerçeve Su Kanunu"nun, AB'nin 2000/60/AT sayılı Su Çerçeve Direktifi (SÇD)'ne uyum sağlanması amacıyla 2011 yılı sonrası çıkarılması taahhüt edilmiştir (Dalkılıç ve Harmancıoğlu, 2008: 417). Zira Türkiye'nin "Müzakere Pozisyon Belgesi"ne karşılık AB'ce hazırlanan "Ortak Müzakere Pozisyon Belgesi"nde, "Çevre"faslının geçici olarak müzakerelere kapatılabilmesi için 1'i siyasi 5'i teknik olmak üzere toplam 6 "kapanış kriteri" belirlenmiş ve burada Türkiye'den;

- Sınıraşan unsurları da dâhil olmak üzere AB'nin yatay ve çerçeve çevre mevzuatını ve su kalitesi ile ilgili müktesebatı uyumlaştırmaya yönelik mevzuatını özellikle de SÇD'yi benimsemesi;

- "Nehir Havzaları Koruma Eylem Planları (NHEP)" oluşturması ve bu sektörde uygulama mevzuatını benimsemek suretiyle yasal uyum alanında önemli gelişmeler kaydetmesi beklenmektedir (Talu, 2010; Aşan ve İ, 2012).

Ulusal mevzuatımızla uyumlaştırmaya çalışılan, AB su mevzuatının ana belgesi sayılan ve 22.12.2000 tarihinde yürürlüğe giren SÇD; AB topraklarındaki tüm su kütlelerinin kirlenmesinin önlenmesi amacını taşımaktadır. SÇD, her AB üyesi devletin, ulusal sınırları içinde Nehir Havzası Yönetim Planları'nı (NHYP) hazırlamalarını, AB topraklarının dışına uzanan "uluslararası" nehir havzalarında ise ilgili devletlerle tek bir NHYP oluşturmak için çaba harcamalarını, bunun mümkün olmaması durumunda havza planlarını, nehirlerin kendi topraklarındaki bölümü için hazırlamalarını ve AB Komisyonuna iletmelerini öngörmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2011;EU WFD, 2012). Bu bağlamda SÇD, nehir havzası yönetiminde AB ülkeleri arasında işbirliği zorunluluğu getirirken, AB üyesi olmayan ülkelerle uygun eşgüdümün kurulması için çalışılmasına yer vermektedir.

AB Konseyi tarafından 14 Nisan 2003 tarihinde kabul edilen "Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi"nde sınıraşan sular konusuna da yer verilmiştir. Belgede, Türkiye'nin sınıraşan sular konusunda SÇD ve AB'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler çerçevesinde işbirliğine gitmesi talep edilmiştir. Belgede belirtilen ve SÇD'de atıfta bulunulan "Sınıraşan Suların ve Uluslararası Göllerin Korunması ve Kullanımı (BM-AEK Su Sözleşmesi)", "Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Almaya Katılım ve Yargıya Başvuru (Aarhus)" ve "Sınıraşan Çevresel Etki Değerlendirmesi (Espoo)" Sözleşmelerine Türkiye taraf değildir, ancak AB'ye üye olduğu takdirde taraf olması gerekmektedir. Bununla birlikte, Türkiye sözleşmeler kapsamındaki direktiflere tam uyumun AB'ne üyelik tarihinin kesinleşmesinden iki sene önce yapılabileceğini taahhüt etmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2011)

SÇD'nin kapsamının tam olarak anlaşılması, AB'ye üyelik doğrultusunda çalışmaların sürdürüldüğü ülkemiz açısından müzakere yeteneğimizin geliştirilmesi ve tam üyelik durumunda ise direktifin su gibi önemli ve kıt bir kaynak üzerinde ve özellikle sınıraşan sular bazında kıyıdaş ülkeler ve diğer ülkelerle olan ilişkilerimize ve politikalarımıza etkisinin tespit edilmesi bakımından önemlidir. Bu doğrultuda, hazırlanan ödev çalışmasında, SÇD'nin sınıraşan sular bazında ele alınması ve bu sayede önümüzdeki dönemde ortaya çıkabilecek sorunların ve olanakların önceden değerlendirilerek tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmada 1.Bölüm'de SÇD'nin genel olarak incelenmesi gerçekleştirildikten sonra, 2.Bölüm'de Direktifin sınıraşan sulara ilişkin maddeleri irdelenmiştir. 3.Bölüm'de AB üyesi ülkelerin SÇD kapsamındaki örnek uygulamaları ele alınmış, 4.Bölüm'de ise ülkemizde SÇD uygulamaları ve bunun sınıraşan su havzalarımıza yansımaları üzerinde durulduktan sonra, geleceğe yönelik tespitler ve öneriler çalışmanın Sonuç bölümünde ortaya konulmuştur.

Çalışmanın, müzakereler sırasında kullanılacak bilgilerin bir doküman içerisinde bir araya getirilerek kurumsal kapasitenin ve müzakere yeteneğinin geliştirilmesi ve böylelikle uluslararası toplantılarda daha hazırlıklı olunması, AB'de SÇD kapsamındaki gelişmelerin incelenmesi ve sınıraşan sularla ilgili olarak ülkemiz politikalarının güncellenmesi hususlarında faydalı olacağı düşünülmektedir.

1. SU ÇERÇEVE DİREKTİFİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Su Çerçeve Direktifi Öncesi Avrupa Birliği'nin Su Politikası

20.yy'ın ikinci yarısından itibaren insanoğlu çevreye vermiş olduğu zararların bilincine varmıştır. Hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve

kentleşmenin çevresel kaynaklar üzerine etkisi, tabiatın taşıma kapasitesinin üzerinde gerçekleşmiş ve çevreye ilişkin sorunlar toplumların gündeminde önemli bir yere gelmiştir. Olumsuz sonuçların en fazla görüldüğü çevresel unsurların başında "su kaynakları" gelmektedir. Su, değerli bir varlıktır. Tüm canlıların yaşamlarını sürdürmesi, kullanılabilir nitelikteki suya erişim ile mümkündür.

Daha temiz su sağlamak konusunda gelişen toplum bilinci, bu yöndeki toplumsal talebi ve çalışmaları arttırmıştır. Öncelikli 5 temel çevresel problemin ne olarak görüldüğüne dair AB'ye üye 25 ülke arasında yapılan çalışmada, katılımcıların yaklaşık yarısının (%47) "su kirliliği" hakkında endişe duydukları tespit edilmiştir (EU WFD, 2012).

AB vatandaşlarının bu yöndeki talebi "suyun korunması" nı Birliğin öncelikli konularından biri haline getirmiş ve Birlik su politikasını: "kirlenmiş suların yeniden temiz hale getirilmesi, suyun temizliğinden emin olunması ve bunun korunması" olarak tespit etmiştir.

Bu doğrultuda suya ilişkin çalışmaların 1970-1980'li yıllarda başladığı görülmektedir."İlk dalga" olarak nitelenen bu dönemde içme, yüzme suyu ve yer altı suları kalitesi ile su ürünleri (balıklar, kabuklular) üretim alanlarındaki su kalitesi ile ilgili düzenlemeler getirilmiştir. Bunlar yanında destekleyici olarak "Tehlikeli Maddeler Direktifi" 4 Mayıs 1976'da yürürlüğe girmiştir (Akkaya vd., 2006: 196; EU WFD, 2012).

AB su politikasının tarihi gelişimi içinde "ikinci dalga" olarak anılan sonraki dönem 90'lı yıllar ile başlamıştır. 1991 yılında;

- Kentsel Atıksu Arıtma Direktifi (ikincil/biyolojik su arıtmayı içerir) ve
- Nitrat direktifi (su kirliliği konusunda tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitratı temel almaktadır), kabul edilmiştir.

Bundan sonra 1995 ile başlayan ve “üçüncü dalga” olarak adlandırılan dönemde ise tüm paydaşların su konusundaki farkındalık düzeyindeki artışa paralel olarak;

- Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü Direktifi-EKÖK (*Integrated Pollution and Prevention Control-IPPC*) (büyük ölçekli sanayiden kaynaklanan kirliliğe ilişkindir ve 1996 yılında yürürlüğe girmiştir).
- Yeni bir İçme Suyu Direktifi’nin oluşturulması (kalite standartları gözden geçirilmiş, Kasım 1998’de yürürlüğe girmiştir) çalışmaları gerçekleştirilmiştir (EU WFD, 2012; Neachtain, 2009).

Bütün bu çalışmalara ilişkin uygulamalar değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuç, 2000 yılı öncesinde AB ülkelerinin su kaynakları yönetimlerinin karmaşık bir yapı sergilediği, çevre ve su kalitesinin korunması ile ilgili farklı hatta birbiri ile çelişen yaklaşımlara sahip olduklarıdır (Akkaya vd., 2006: 196).

10’dan fazla AB ülkesinin sahip olduğu toplam su kaynaklarının yarısı komşu ülkelerden gelmesine rağmen, sınıraşan sular ve kirleticilerle ilgili ortak bir düzenleme mevcut olmaması ve bu doğrultuda su havzalarının farklı ülkelerce farklı birimler vasıtasıyla yönetilmesi sonucu, ülkeler bazında suya ilişkin alınan tedbirlerin ve yapılan uygulamaların netice vermemesi sonucu ortaya çıkmıştır. Su kaynakları üzerinde:

- Tarım,
- Sanayi ve belediye atıklarının doğrudan suya deşarjı,
- Kentleşme baskısı,
- Yüzeysel sularının fiziksel değişime uğratılması,
- Duyarlı su havzalarında ormancılık yapılması,

gibi faaliyetlerden kaynaklanan baskı üst seviyeye ulaşmıştır. Bu noktada aynı havzayı paylaşan ülkeler arasında sınıraşan işbirliğinin kaçınılmaz olduğu anlaşılmıştır ve Mayıs 1996’da bir “Su Konferansı” düzenlenmiştir. Konferansa üye ülke temsilcileri, yerel ve bölgesel otoriteler, ajanslar, su tedarikçileri, sanayi, tüketici ve çevrecilerden oluşan 250 delege katılmıştır (EU WFD, 2012; Neachtain, 2009).

Bu danışma sürecinin sonucunda temel sorunun o dönemdeki su politikası ve yönetim anlayışının parçalı yapısı olduğu sonucuna varılarak, tüm taraflarca daha önce çıkarılan sula doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili tüm direktifleri (Çizelge 1) bir araya toplayan, tek parçalı bir çerçeve mevzuat geliştirmenin çözümlendiği konusunda uzlaşılmıştır ve su kaynaklarının yönetiminde “bütünleşik yönetim ve sürdürülebilir kullanım”ın ana tema olarak uygulanması gerektiği konusunda anlaşmışlardır (Şekil-1) (EU WFD, 2012).

Çizelge 1: Su Çerçeve Direktifinin birleştirdiği AB mevzuatı (EU WFD, 2012)

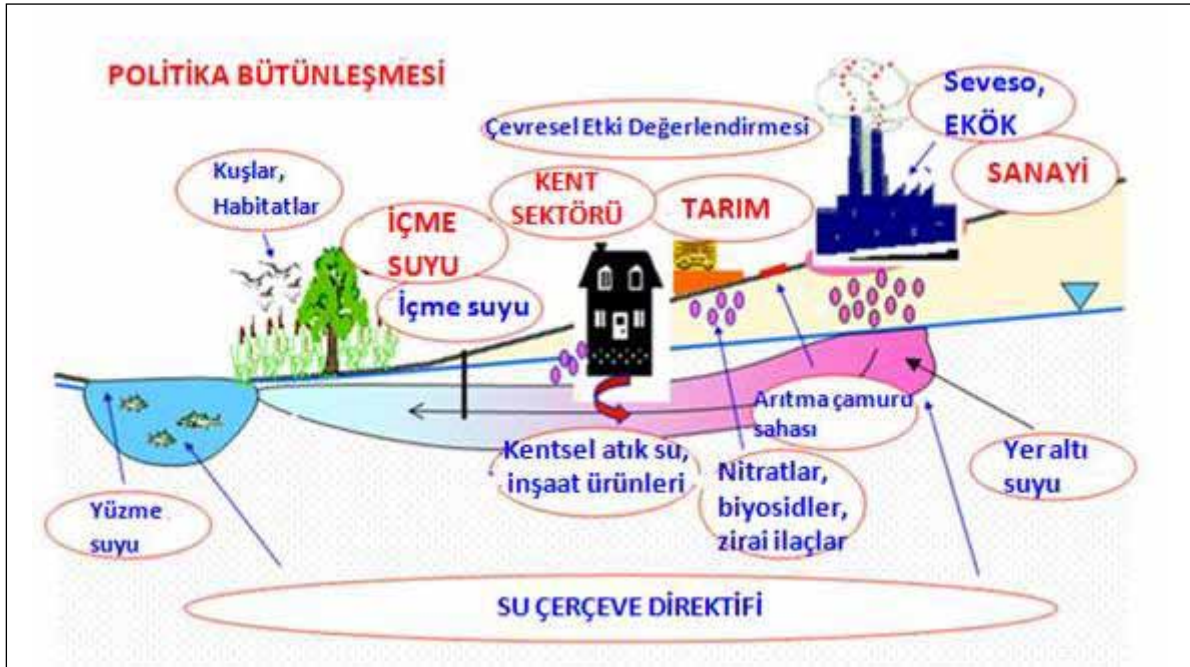
Direktif Adı	Sayısı
Yüzme suyu kalitesi Direktifi	76/160/AET
Kuş Direktifi	79/409/AET
İçme Suyu Direktifi	98/83/AT
Büyük Endüstriyel Kazalara İlişkin Seveso Direktifi	96/82/AT
Çevresel Etki Değerlendirme Direktifi	85/337/ AET
Arıtma Çamuru Direktifi	86/278/ AET
Kentsel Atık su Arıtma Direktifi	91/271/ AET
Bitki Koruma Ürünleri Direktifi	91/414/ AET
Nitrat Direktifi	91/676/ AET
Habitat Direktifi	92/43/ AET
Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi	96/61/AT

Bu doğrultuda, Komisyon tarafından ana amaçları:

- Su korunması faaliyetinin her tip suya yaygınlaştırılması,
- 2015 yılına kadar iyi su durumuna (*good status*) ulaşılması,
- Nehir havzasını temel alan su yönetimi,
- Kalite standartları ile emisyon limitlerinin kombine edildiği yaklaşım,
- Doğru fiyat tespiti ve adil ücretlendirme
- Halk katılımı,
- Mevzuatın basitleştirilmesi, gibi unsurları içeren bir **Su Çerçeve Direktifi Önerisi**

sunulmuş; söz konusu öneri ile su kalitesi ile ilgili olarak Çizelge-2'de sıralanan direktiflerin kullanmış olduğu ölçütlerin hemen tamamının tek bir direktifte bir araya getirilerek kombine bir yaklaşım gösterilmesi hedeflenmiştir (WaterNote 9, 2008). Bu doğrultuda SÇD (2000/60/AT), Avrupa çapında nehir havzalarını temel alan bütünsel su yönetimine bir çerçeve oluşturmak amacı ile 22 Kasım 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Akkaya vd.,2006:197; Dalkılıç ve Harmancıoğlu, 2008: 418; EU WFD, 2012).

Şekil-1: SÇD ve Politika Bütünleşmesi (EXU, t.y.)

Çizelge-2: Su çerçeve direktifi ve kardeş direktiflerin içerdiği ölçütlerin karşılaştırılması (Water Note 9, 2008)

Direktifler	Yüzme Suyu	İçme suyu	Nitrat	Kentsel Atık Su Arıtım	SÇD
Ölçütler					
Suyun kalite standartları	√	√			√
Risklerin tanımlanması	√		√	√	√
Su kütlelerinin sınıflandırılması	√				√
Yönetim planı	√		√		√
Emisyon limit değerleri				√	
Halkın bilgilendirilmesi	√	√			√
Halk katılımı	√				√
İzleme	√	√	√	√	√

1.2. Su ereve Direktifi (2000/60/AT)

22 Aralık 2000 tarihinde yrrlge giren SD'nin Giriş bölümünde 1.maddede "Su, diğer başka Şeyler gibi ticari bir mal değil; bundan ziyade korunması, savunulması ve sağlıklı hale getirilmesi gereken bir mirastır." ifadesi yer almaktadır (WFD, 2000).

SD, su konusunda yasal bir ereve sunmakta ve tüm Avrupa'da suyun korunması ve yenilenmesi ile uzun dönemli sürdürülebilir kullanımını sağlamayı hedeflemektedir. Su kaynaklarının siyasi sınırlardan bağımsız olarak "nehir havzaları halinde yönetimi" olarak özetlenebilecek yenilikçi bir anlayışla idaresini ngren SD, ye devletlere su ekosistemlerini korumaları ve düzeltmeleri için belli tarihler sunmakta ve o tarihlere kadar yetiştirilmesi gereken faaliyetlere ilişkin bir yol haritası, program önermektedir.

Direktifin ngrdğ su kaynağının kapsamı tüm suları (i yüzey suları, geçiş suları, kıyı suları ve yeraltı suları) kapsamaktadır. SD su yönetimindeki yenilikçi yaklaşımını halk katılımının sağlanması ve suyun adil ücret-

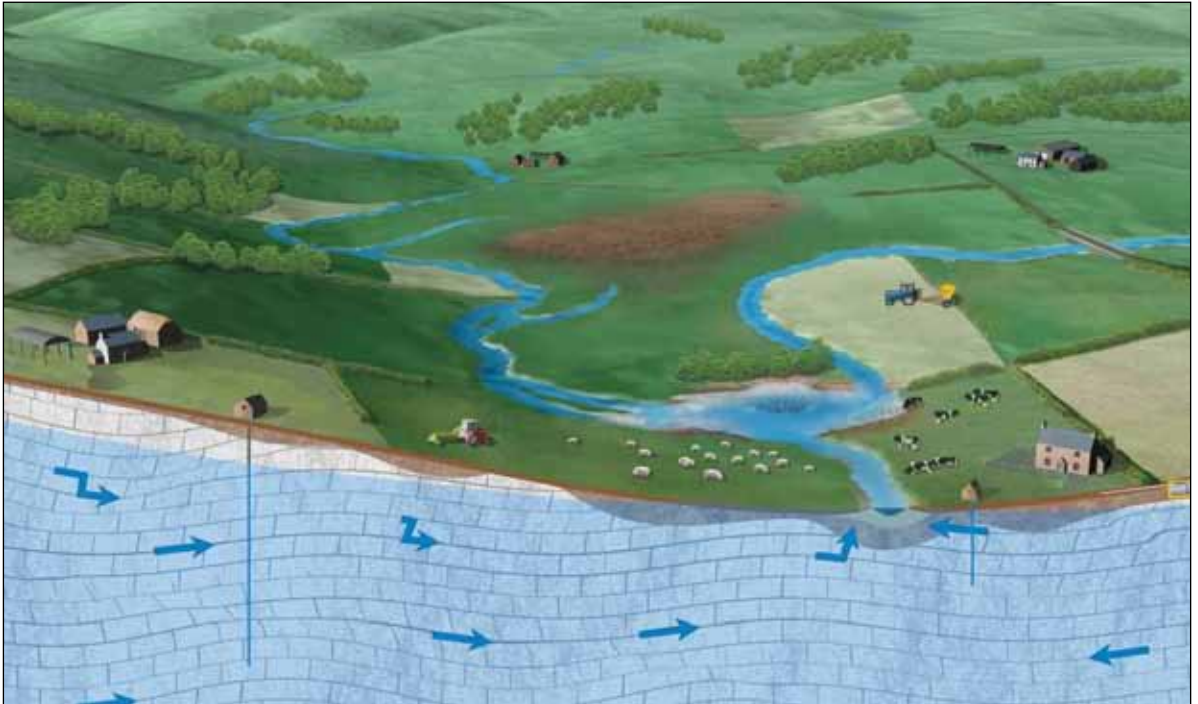
lendirilmesi konularında da göstermektedir (Neachtain, 2009).

Bu bölümde aşağıdaki alt başlıklar altında, SD'nin maddelerinin incelemesine öncelikle 2. maddesi olan "Tanımlar" kısmından başlanarak direktifin temel kavramları incelenecek, böylelikle ilerleyen başlıklarda konunun kapsamının daha iyi aıklanabilmesimmkn olacaktır. Tanımlar maddesinin incelenmesinden sonra, Direktifin diğer önemli maddeleri ele alınacaktır.

1.2.1. Su ereve Direktifinin Temel Kavramları (Madde-2: Tanımlar)

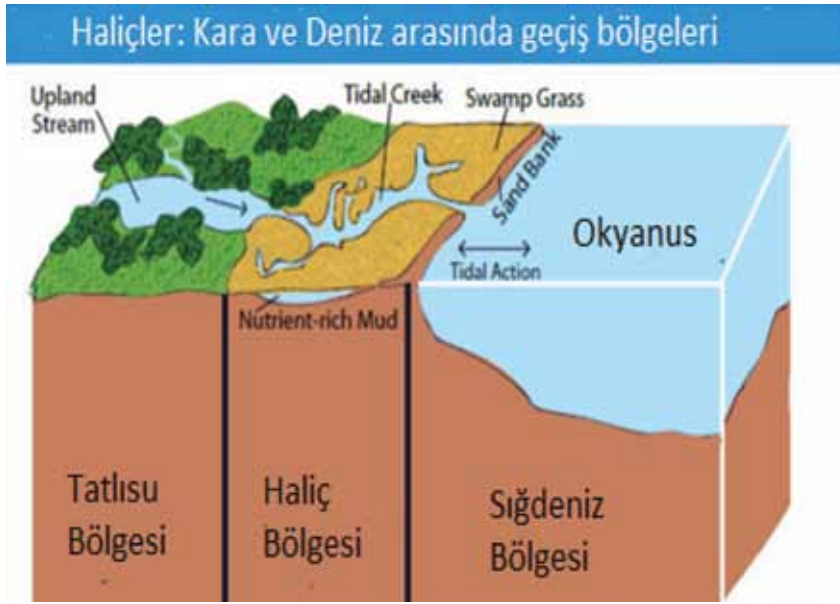
- **Yüzey suyu:** Yer altı suyu hariç i sular; geçiş suları ve kıyı sularını ve aynı zamanda kimyasal durumları hariç bölgesel suları kapsamaktadır (WFD, 2000).
- **Yer altı suyu:** Toprak yüzeyinin altında doğunluk katmanında bulunan ve toprak ya da toprak altıyla doğrudan irtibat halinde bulunan bütün sular anlamına gelir (şekil-2) (WFD, 2000).

şekil-2: Yeraltı Suları (WoW, t.y.)

- **İç sular:** Direktifte “Yeryüzünün yüzeyinde duran ya da akan bütün sular ve bölgesel suların genişliğinin ölçüldüğü sınırın kara tarafında bulunan bütün yer altı suları” biçiminde tanımlanmıştır (SÇD, 2000). Diğer bir ifade ile iç sular kanallar, göller, nehirler, koylar ve bir uluslararası gemenliğin tabakıyılarının yakını koylar için kullanılan bir terimdir (Legal Dictionary, t.y.).
- **Geçiş suları:** Nehir ağzı civarındaki, kıyı sularına yakın olmaları ancak aynı zamanda tatlı su akıntularından önemli ölçüde etkilenmeleri sonucunda kısmen tuzlu olma özelliğine sahip yüzey suyu kütleleridir (WFD, 2000). Örnek olarak haliç oluşumları verilebilir (Şekil-3).

Şekil-3: Haliçler (Tbsecosystems, t.y.)

- **Kıyı suları:** Kıyı hattının karaya dönük yüzündeki yüzey suyu olup (Şekil-4), her noktası, bölgesel suların genişliğinin ölçüldüğü sınır hattına en yakın noktadan 1

deniz mili (1852 m) deniz tarafında olan, uygun olan hallerde geçiş sularının dış sınırına kadar uzanan sulardır (WFD, 2000).

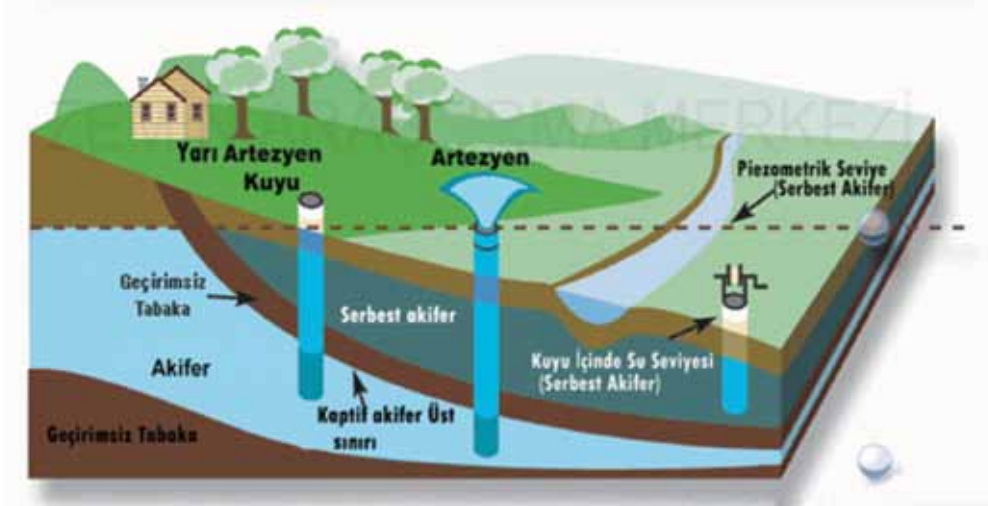
Şekil-4: Kıyı Suları (MetEd, t.y.)

- **Akifer:** Önemli bir yer altı suyu akışına veya önemli miktarlarda yer altı suyu çıkarılmasına izin veren yeterli gözeneklilik ve geçirgenliğe sahip yer altı katmanı

ya da kaya katmanları veya diğer jeolojik katmanlar anlamındadır (WFD, 2000) (Şekil-5).

Şekil-5: Akiferler (GSWSS, t.y.)

- **Nehir havzası:** “Bir dizi yerüstü dereleleri, nehirleri ve muhtemelen göller aracılığıyla yerüstündeki bütün akışların su güzergâhındaki belli bir noktadan tek bir

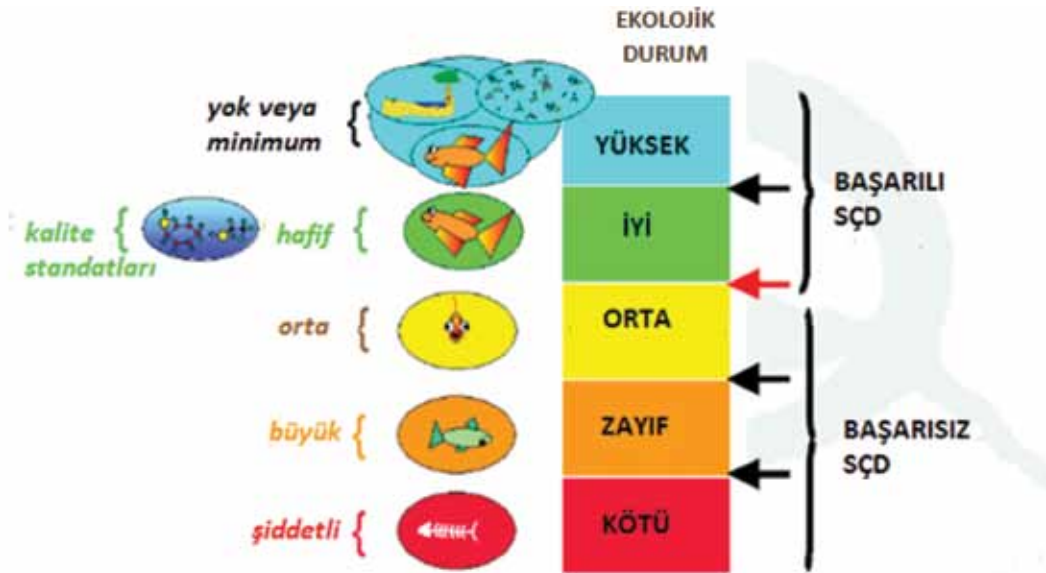
nehir ağızı, haliç ya da delta aracılığıyla denize aktığı yeryüzü alanıdır.” (SÇD, 2000) (Şekil 6).

Şekil-6: Nehir havzası şeması (WoW, t.y.)

- **Nehir havza bölgesi:** Nehir havzaları yönetimi için ana ünite olarak tanımlanan; bir ya da daha fazla komşu nehir havzalarının ilgili yer altı suları geçiş ve kıyı suları ile birlikte oluşturduğu kara ve deniz alanı anlamındadır (WFD, 2000).
- **İyi yüzey suyu durumu:** Bir yer üstü suyu kütlelerinin hem ekolojik durumu hem de kimyasal durumunun en azından “iyi” olduğu durum anlamındadır. (WFD, 2000) (şekil-7).
- **İyi yer altı suyu durumu:** Bir yer altı suyu kütlelerinin hem kalite durumu hem de kimyasal durumunun en azından “iyi” olduğu durum anlamındadır (WFD, 2000).
- **Kalite durumu:** Doğrudan ve dolaylı alımlar nedeniyle etkilenen bir yer altı suyu kütlelerinin etkilenme derecesinin ifadesidir (WFD, 2000).

Şekil-7: Ekolojik Durum(Bowman, 2007).

1.2.2. Su Çerçeve Direktifinin Maddelerinin İçeriği

Üye devletler SÇD'yi iç hukuka aktarmak ve uygulamakla yükümlüdürler. Direktif kapsamında (Çizelge-3); AB ülkelerinde sularının nitelikleri için yeni hedefler ortaya konmakta ve bu hedeflere ulaşmak için uygulanacak yöntemler belirlenmektedir (Bilen, 2008; WFD, 2000). Özetle SÇD uygulamaları ile yapılmak istenen:

- Daha fazla bozunmayı engelleyecek düzeyde bir çevresel koruma
- İhtiyatlılık prensibinin uygulanması,
- Etkin ve sürdürülebilir su kullanımının sağlanması,

- İçme suyu kaynaklarının korunması,
- Kazalara bağlı kirlilik etkilerinin azaltılması ve önlenmesi,
- Kirliliğin kaynaktan yok edilmesi ve kirlenmeden önlenmesi hayata geçirilmesi,
- Suyun adil ücretlendirilmesidir (Bowman, 2007, Neachtain, 2009).

Pratikte ise; tanımlı nehir havzası bölgelerindeki tüm suların 2015 yılına kadar “iyi duruma” getirilmesini ve bunun sağlanmasında yüzey suları ve yeraltı suları için ekolojik hedeflerin ortaya konulmasını içermektedir. SÇD evsel, endüstriyel, tarımsal vb. her türlü su kullanımını etkilemektedir (Neachtain, 2009).

Çizelge-3: SÇD'nin maddeleri.

Madde Nosu	İçeriği
1	Amaç
2	Tanımlar
3	İdari düzenlemeler
4	Hedefler ve Muafiyetler
5	Çevresel ve ekonomik analizler
6	Korunan Alanlar
7	İçme suyu çıkarımı
8	İzleme programları
9	Suyun ücretlendirilmesi
10	Kombine yaklaşım
11	Önlemler programı
12	Üye Devlet Düzeyinde Ele Alınamayacak Sorunlar
13	Nehir Havzası Yönetim Planları
14	Halk katılımı
15	Raporlama
16	Yüzey suyu kirliliği
17	Yer altı suyu kirliliği
18	Komisyon Raporları
19	Komite prosedürleri
20	Direktifin teknik adaptasyonu
21	Düzenleyici Komite
22	Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat ve Geçiş Hükümleri
23	Cezalar
24	Uygulama
25	Yürürlüğe girme
26	Kapsam
Ek-1	Madde 3 ile ilişkili olarak "yetkili makamlar listesi için gerekli bilgiler"
Ek-2	Madde 5 ile ilişkili olarak "yüzey sularının karakterizasyonu ve çevresel analizlere ilişkin özellikler"
Ek-3	Madde 5 ile ilişkili olarak "ekonomik analizlere ilişkin özellikler"
Ek-4	Madde 6 ile ilişkili olarak "korunan alanların listesi"
Ek-5	Madde 4 ve 8 ile ilişkili olarak "amaçlar (normatif tanımlar), kalite unsurları, izleme, sınıflandırma ve raporlama"
Ek-6	Madde 11 ile ilişkili olarak "önlemler listesi"
Ek-7	Madde 13 ile ilişkili olarak "nehir havzası yönetim planlarının öğeleri"
Ek-8	Madde 2 ile ilişkili olarak "kirleticiler listesi"
Ek-9	Kardeş Direktiflerin "emiyon sınır değerleri ve çevresel kalite standartları"
Ek-10	Madde 11 ile ilişkili olarak " öncelikli maddeler listesi "
Ek-11	Eko-bölge Haritaları

SÇD'nin **Giriş** bölümünde **Madde 18, 19, 41**'de "Sürdürülebilir Su Kullanımı" vurgulanmaktadır. İnsan aktivitelerinin su kaynaklarını etkilediği ortadadır. Su kaynaklarına artan ihtiyaç doğrultusunda gelecek kuşaklar için yeterli ve güvenli susağlayabilmek için ve suyun yüksek kalitede olması için SÇD doğru bir şekilde uygulanmalıdır (WFD, 2000;EU WFD, 2012;Dalkılıç ve Harmancıoğlu, 2008:417).

SÇD'nin **1. Maddesi**'nde de ifade edildiği gibi "Direktifin Amacı":

- "Su ekosistemlerinin ve su gereksinimlerine ilişkin olarak, karasal ekosistemlerin ve su ekosistemlerine doğrudan bağımlı olan bataklık alanlarının statüsünün daha fazla bozulmasını önleyen, koruyan ve genişleten,
- Mevcut su kaynaklarının uzun dönem korunmasına dayalı sürdürülebilir su kullanımını teşvik eden,
- Su çevresinin, diğer hususların yanı sıra, öncelikli maddelerin deşarjları, emisyonları ve kayıplarının aşamalı olarak azaltılması ve öncelikli tehlikeli maddelerin deşarjları, emisyonları ve kayıplarının durdurulması ya da aşamalı olarak ortadan kaldırılması içinspesifik önlemler aracılığıyla, genişletilmiş korunması ve iyileştirilmesini amaçlayan,
- Yeraltı sularının kirlenmesinin zaman içinde azaltılmasını sağlayan ve daha fazlakirlenmesini önleyen,
- Sellerin ve kuraklıkların etkilerinin yumuşatılmasına katkıda bulunan ve böylece şuhusulara katkıda bulunan:
- Sürdürülebilir, dengeli ve eşit su kullanımı için gerekli miktarda iyi kalite yüzeysel ve yeraltı suyu tedariki tevzii,
- Yeraltı suyunun kirlenmesinde önemli azalma,
- Bölgesel ve deniz sularının korunması

İşlevlerini gören iç suların, geçiş sularının, kıyı sularının ve yer altı sularının korunması" için bir çerçeve oluşturmaktır (WFD, 2000).

Bir sonraki bölümde detaylı biçimde ele alınacağı üzere SÇD'nin özellikle **3. maddesinde** ve bunun yanında **Giriş** bölümündeki **21 ve 23. ve 35. maddelerinde** ve direktifin **5., 11., 13., 15., 16., 23. maddelerinde** vurgulandığı üzere, su konusunda uluslararası işbirliği yapılması hususu ele alınarak, suyun sınıraşan yapısı vurgulanmıştır. Bu durum, ilgili ülkelerin verilen zaman aralıklarında (şekil-8) SÇD'nin net hedeflerine ulaşacak ortak bir NHYP oluşturmaları gerektiği anlamına gelmektedir (Dalkılıç ve Harmancıoğlu, 2008: 418).

SÇD'nin **4. maddesi** "Çevresel Hedefler" başlığını taşımaktadır. 4. maddenin 1. Fıkrasının (a) bendinde:

"1. Nehir havzası yönetim planlarında belirlenen önlem programlarının işler hale getirilmesi için... ilgili taraflar 1. maddede atıfta bulunulan ilgili uluslararası sözleşmeler saklı kalmak kaydıyla; üye devletler, ...bütün yerüstü suyu kütlelerinin statülerinin bozulmalarını önlemek için, ..., gerekli önlemleri uygulayacaklardır." ifadesi yer almaktadır (SÇD, 2000).

Bu madde ile uluslararası sözleşmelere uyulacağı belirtilerek üye ülkeler belirli ve standart hedefleri koruma bölgelerine uygulamak ve tüm su kütlelerinde 2015 yılına kadar iyi duruma ulaşmak konusunda görevlendirilmişlerdir (EXU, t.y; WaterNote2, 2008).

SÇD'nin **9. maddesi** "suyun adil ücretlendirilmesi"ne ilişkindir. SÇD'nin giriş bölümünde suyun diğer şeyler gibi bir ticari bir mal olmadığı ifade edilmekle birlikte, su hizmetlerinin maliyetlerinin karşılanması ve sürdürülebilir kullanımını için ücretlendirilmesi gerekmektedir. Direktifin prensibi, kirlenenin ödemesidir (EU WFD, 2012).

SÇD'nin **10. maddesi** "kombine yaklaşım"la ilgilidir. Bu maddenin ortaya çıkışı aslında SÇD öncesi Avrupa'da su kirliliğinin önlenmesi, teknolojilerin uygulanması, çevresel ka-

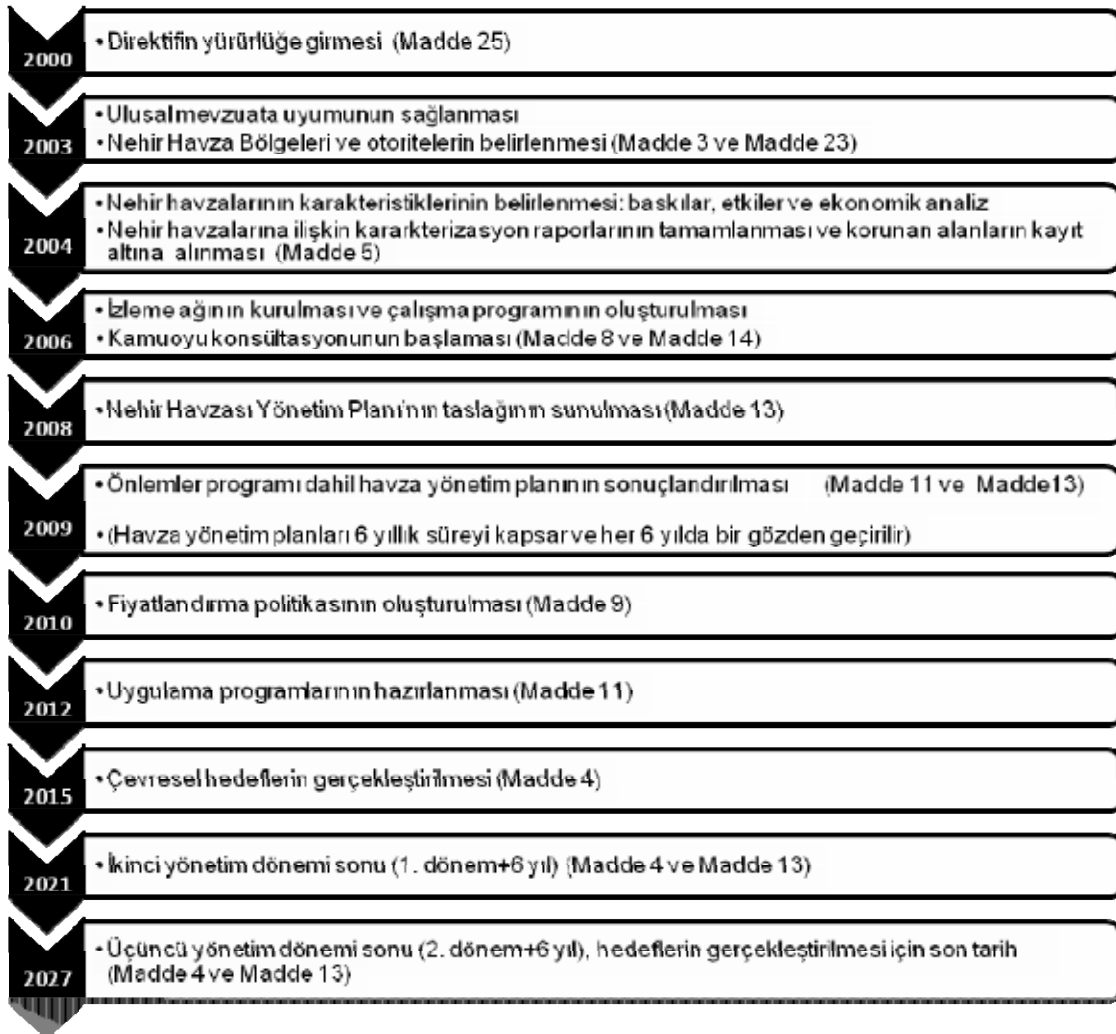
lite hedeflerinin tespiti konularında yaşanan ikiliklere dayanmaktadır (EU WFD, 2012). Sadece kaynak kontrollerinin yapılması kümülatif kirliliğın önünü açarken, kalite standartları doz-yanıt kısmında bilimsel bilinmezlikler nedeniyle belli bir maddenin ekosisteme etkileri konusunda yanlış tahminler üretilmesine neden olabilmekteydi. Bu nedenlerle, pratikte emisyon yaklaşımı ile kalite yaklaşımı arasındaki bu ikilik nedeniyle aralarında bir uzlaşma sağlanması noktasında kombine yaklaşım geliştirilmiş ve SÇD’de yöntemi formüle edilmiştir.

Kaynak tarafında mevcut tüm teknoloji ile kaynak temelli kontroller yapılması ilk aşa-

ma olacaktır. Ancak sonrasında ileri aşamada gerçekleştirilecek kontrollerde SÇD içerisinde belirtilen Avrupa düzeyinde öncelikli maddeler risk ve fiyat etkinliğı bağlamında incelenecektir.

Etki tarafından bakıldığında ise tüm çevresel hedefler arasında koordinasyon sağlanarak iyi duruma ulaşmada kaynak temelli ölçütlerin yeterli olmadığı durumlarda yenilerinin eklenmesine ortam sağlanmaktadır (EU WFD, 2012; Bowman, 1997). SÇD’nin **17 maddesi**, bu hususlarda özel ölçütler benimsenmesi konusunda Avrupa Parlemantosunu ve Avrupa Konseyi’ni sorumlu tutmaktadır.

Şekil-8: SÇD Stratejilerinin Uygulanma Tarihleri (EXU, t.y.;Sadlier, t.y.;WFD, 2000)

SÇD'nin 14. maddesinde yerel düzeyde halkın ve diğer tüm paydaşların yakın işbirliği yapması ve önemli kararlara katılım sağlaması hususu üzerinde durulmaktadır. Katılımın, özellikle NHYP'lerin geliştirilmesi için önemli olduğu vurgulanmaktadır. Nihai karar verilmeden plan ve programlarla ilgili olarak halkın yeterli düzeyde bilgilendirilmesi esastır (WaterNote 12, 2008).

SÇD, suyun hassas bir kaynak olduğundan hareketle 4., 8., 10., 11., 16., 17. Maddelerinde nehirler, göller, kıyı ve geçiş suları ileyer altı sularını da korumakta ve kalite ve miktarı için kesin ekolojik hedefler getirmektedir. Günümüzde yüzey ve yer altı sularının birçoğu kirlenmiş olsa da, SÇD ile hepsinin 2015 yılına kadar "iyi durum"a gelmesi hedeflenmektedir. (Dışişleri Bakanlığı, 2011; Dalkılıç ve Harmancıoğlu, 2008: 417).

2. SU ÇERÇEVE DİREKTİFİNİN SINIRAŞAN SULARA İLİŞKİN MADDELERİ

Sınıraşan su kütleleri, dünya kara su kütlesinin yaklaşık %45'ini kapsamaktadır. 2 ve daha fazla ülkeyi yer altı ve yerüstü suları bazında sınır tanımadan birleştirmektedir (INBO-IWRM, 2012). AB yüzey alanının yaklaşık %60'ı sınıraşan nehir havzalarında bulunmaktadır (şekil-9). SÇD'nin temelini oluşturan nehir havzası yönetimi yaklaşımı idari sınırlar yerine doğal coğrafi ve hidrolojik birimler halinde suyu yönetmeyi içermektedir. Direktif ise bu kapsamda üye ülkeler arasında işbirliği-

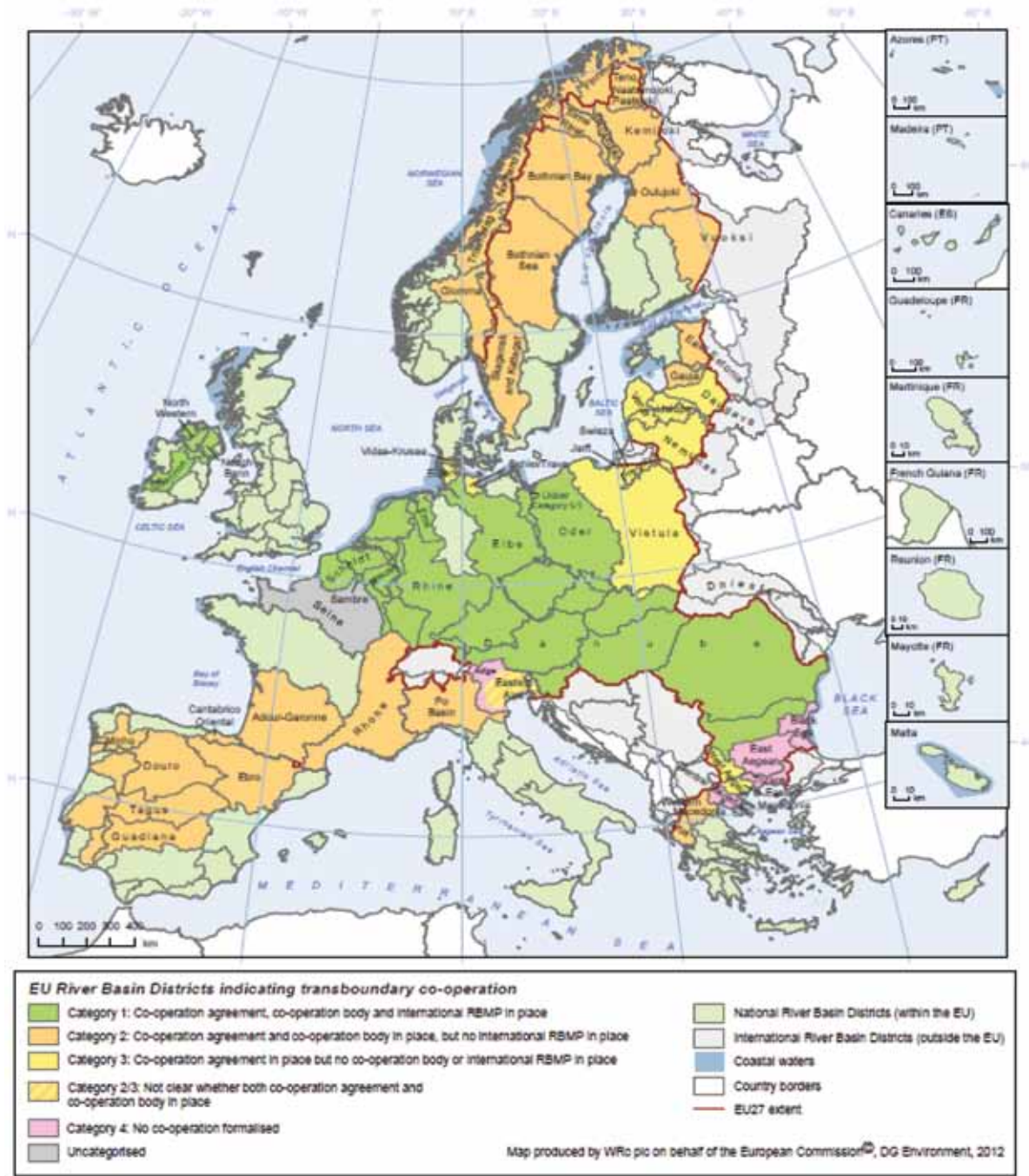
ni temel almakta AB üyesi olmayan ülkelerle uygun eşgüdümün kurulması için çalışılmasına yer vermektedir (Bowman, 1997; Dışişleri Bakanlığı, 2011).

2.1. Sınıraşan Sulara İlişkin Giriş Bölümü Maddeleri

SÇD'nin kapsamında Giriş bölümünde sınıraşan sularla ilgili pek çok madde bulunmaktadır. Bunlardan ilki uluslararası sulara ilişkin antlaşmalara atıfta bulunan ve **Giriş Bölümünde** yer alan **21. Maddedir**. Söz konusu maddede:

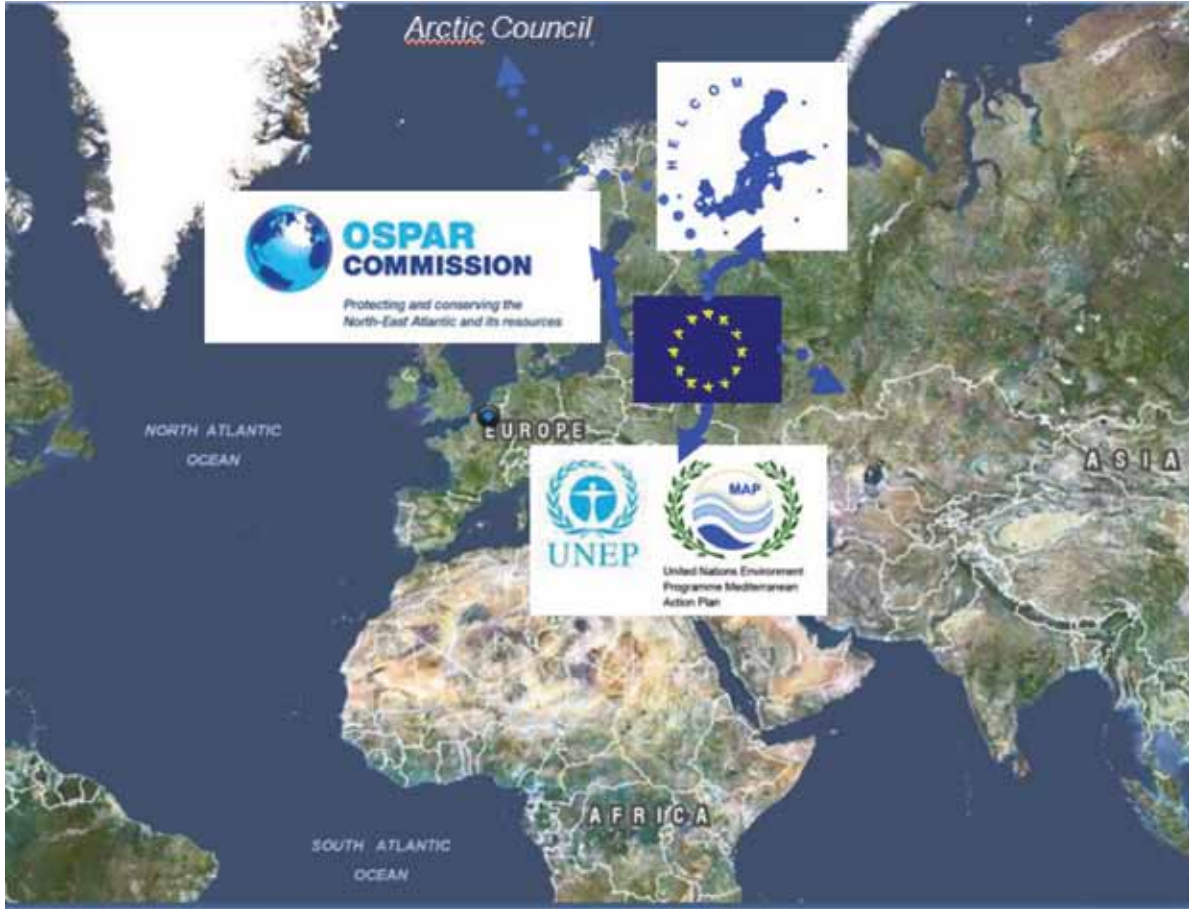
"Topluluk ve Üye Devletler deniz sularının kirlenmeden korunmasında önemli yükümlülükler içeren çeşitli uluslararası sözleşmelere, özellikle 9 Nisan 1992 tarihinde Helsinki'de imzalanan ve 94/157/AET sayılı Konsey kararıyla onaylanan Baltık Denizi Çevresinin Korunması hakkında Sözleşme; 22 Eylül 1992 tarihinde Paris'te imzalanan ve 98/249/AET sayılı Konsey Kararıyla onaylanan Kuzeydoğu Atlantik Deniz Çevresinin Korunması Hakkında Sözleşme; 16 Şubat 1976 tarihinde Barselona'da imzalanan ve 77/585/AET sayılı Konsey Kararı ile onaylanan Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi ve bu Sözleşmenin 17 Mayıs 1980 tarihinde Atina'da imzalanan ve 83/101/AET sayılı Konsey Kararı ile onaylanan Akdeniz'in Karasal Tabanlı Kaynaklardan Gelen Kirlenmeye Karşı Korunması hakkındaki Protokolü'ne taraftırlar. Bu Direktif Topluluk ve Üye Devletlerin bu yükümlülüklerini yerine getirmelerine olanak sağlamaya yönelik bir katkı yapacaktır." denilmektedir (WFD, 2000).

Şekil-9: Ulusal ve uluslararası nehir havzaları (29 Ekim 2012 itibariyle) (EU WFD, 2012)

Söz konusu maddede atıfta bulunulan sözleşme ve protokoller (Şekil 10 ve 11) kısaca incelenecek olursa;

Şekil 10: SÇD kapsamındaki sözleşmeler.

Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi'nin (16 Şubat 1976-Barselona) temel amacı, Akdeniz'de kirliliği azaltarak, deniz çevresinin korunması ve geliştirilmesi

ve böylelikle sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasıdır. (Türkiye sözleşmeyi 16.02.1976'da imzalamış; 06.04.1981'de onaylamıştır. Sözleşmede 1995 yılında yapılan değişiklikleri 18.09.2002'de kabul etmiş, sözleşme 09.07.2004'de yürürlüğe girmiştir) (UNEP/MAP, t.y.).

Akdenizin Kara Kökenli Kirleticilerden Korunmasına Yönelik Protokolü Barselona Sözleşmesi'nin eki olarak 1983 yılında yürürlüğe girmiş ve Akdeniz'i

çevreleyen AB'ye üye olan ve olmayan ülkeler Akdeniz'in kendi bölgelerindeki akarsulardan, kıyılardaki deşarjlardan ve diğer kara kökenli kirleticilerden kirlenmesini azaltmak ve önlemek için her türlü önlemi almayükümlülüğünü üstlenmişlerdir (Sivri, 2011: 1). (Türkiye Protokolü 21.02.1983'te onaylamış; Protokolde 1995 yılında yapılan değişiklikleri 18.09.02'de kabul etmiş, sözleşme 11.05.08'de yürürlüğe girmiştir). Akdeniz Eylem Planı (UNEP/MAP) geliştirilmiştir (UNEP/MAP, t.y.).

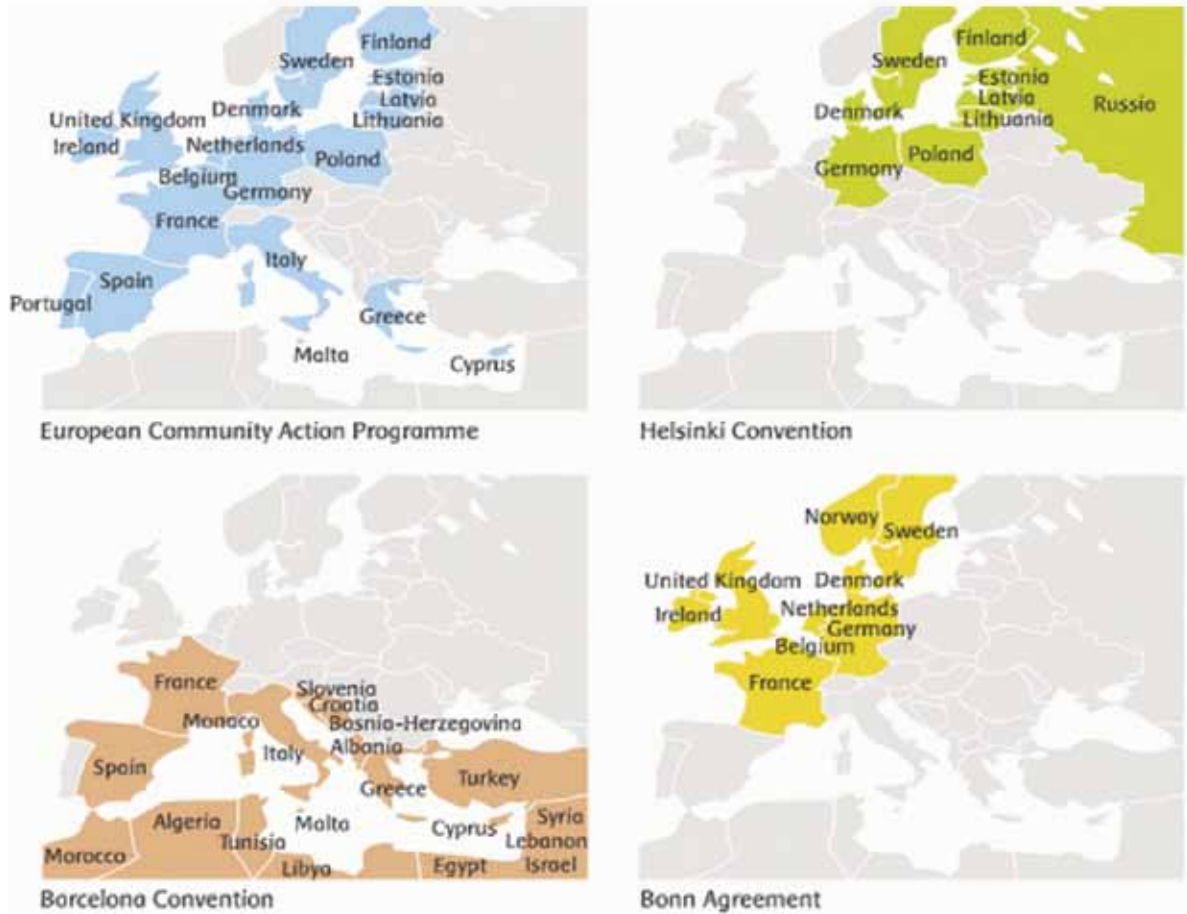
Baltık Denizi Çevresinin Korunması hakkında Sözleşme (9 Nisan 1992-Helsinki): AB'nin Baltık Denizi'ne kıyısı olan ülkeleri tarafdır. Konvansiyon sekreterliği yapan HELCOM uygulamayı takip eden aktif bir yapıdır. 2007 Baltık Eylem Planı geliştirilmiştir (HELCOM, t.y.).

Kuzeydoğu Atlantik Deniz Çevresinin Korunması Hakkında Sözleşme (22 Eylül 1992- Paris): Komis-

yonda AB'den ve diğer ülkelerden 15 ülke temsil edilmektedir. Deniz ekosistemlerinin korunmasını amaçlar (OSPAR, t.y.).

Şekil-11: Uluslararası antlaşmalar ve ülkeler (CEDRE, t.y.)

SÇD 'de sınıraşan sulara ilişkin bir diğer madde **Giriş** bölümünde yer alan **23. maddedir**. Buna göre:

“Üye Devletlerin Topluluk sularının korunmasını nitelik ve nicelik bakımından geliştirme, sürdürülebilir su kullanımını teşvik etme, sınırları aşan su sorunlarının kontro-

lüne katkıda bulunma, su ekosistemlerini ve karasal ekosistemlerini ve bunlara doğrudan bağlı bulunan bataklık bölgeleri korumak ve Topluluk sularının potansiyel kullanıcılarını korumak ve geliştirmek amaçlı çabalarını koordine etmek için ortak prensipler gereklidir.” denilmektedir (WFD, 2000) (şekil-12).

Şekil-12: Batı ve Merkez Avrupa'da sınıraşan yüzey suları (UNECE, 2011).

Giriş bölümü 35. maddede ise:

“Suyun kullanımının sınırları aşan etkilerinin olabileceği bir nehir yatağında, bu Direktif uyarınca oluşturulan çevresel hedeflerin gerçekleştirilmesi şartları ve özellikle bütün önlem programları bütün nehir yatağı bölgesi için koordine edilmelidir. Topluluk sınırlarını aşan nehir yatakları için, Üye Devletler ilgili üye olmayan Devletlerle uygun koordinasyonu sağlamaya çaba göstereceklerdir. Bu Direktif su koruma ve yönetimi hakkındaki uluslararası sözleşmelerden, özellikle Sınıraşan su yolları ve uluslararası göllerin korunması ve

kullanımı hakkında 95/308/EC1 sayılı Konsey Kararıyla onaylanan, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinden doğan Topluluk yükümlülüklerinin uygulanmasına katkıda bulunacaktır.” denilmektedir (WFD, 2000).

ŞÇD’de doğrudan referans verilen bu sözleşme, AB’nin taraf olduğu ve ŞÇD’nin uygulamaları sırasında AB ülkelerini ve diğer ülkeleri bağlayan, su konusunda geçerliliği olan tek uluslararası sözleşme olarak burada değinilmesi gereken bir diğer önemli belgedir.

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (BM-AEK) Sınırāşan Suların ve Uluslararası Göllerin Kullanımı ve Korunması Sözleşmesi – Su Sözleşmesi 17 Mart 1992’de

Helsinki’de imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

AB Konseyi ise Birlik adına Sözleşmeyi 1995’te onaylamıştır (95/308/AT) ve Birlik üyesi ülkeler arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümünde topluluk mevzuatı yanında söz konusu sözleşme temelinde karar alınacağını açıklamıştır (UNECE,2011).

BM-AEK Su Sözleşmesi sınırāşan su kaynakları konusunda bölgesel işbirliği için yasal bir çerçeve sağlayarak, özellikle BM-AEK bölgesi dahilinde kalan sınırāşan sularının korunması ve ekolojik yönden iyi bir su yönetimi için ulusal tedbirlerin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Sözleşme, aynı zamanda noktasal ve yaygın kaynakların neden olduğu kirliliğin önlenmesi, kontrol edilmesi ve azaltılması için tarafları yükümlü kılmaktadır. BM-AEK Su Sözleşmesi’nin taraf ülkelere getirdiği diğer önemli yükümlülükler;

- Sınırāşan suların ekosistem yaklaşımı kullanılarak makul ve hakkaniyet ölçülerinde yönetimi,
- Ekosistemlerin korunması ve iyileştirilmesi,
- Çevresel etki değerlendirmesi yapılması,
- Su kalite hedefleri konulması ve
- Su kirliliği kaza riskinin asgari düzeye indirilmesi konularını içermektedir (UNECE, t.y.).

Bu Sözleşmeye taraf ülkeler, politikaların, stratejilerin ve programların uyumu açısından ikili ve çok taraflı antlaşmalar yapmakla yükümlüdürler. Bu antlaşmalar ile ortak kurumların (nehir komisyonları) kurulması hedeflenmektedir. Bunu sağlamak için ülkeler arasında danışma, ortak izleme ve değerlendirme, ortak araştırma ve geliştirme ve bilgi

değişimi yapılması ile uyarı ve alarm sistemlerinin geliştirilmesi ve paydaş katılımı sağlanması gerekmektedir.

Görüldüğü gibi BM-AEK Su Sözleşmesi, sınırāşan sular konusunda birçok anlaşmaya ve aynı zamanda SÇD’yetemel teşkil etmektedir. SÇD ise bu esaslardan hareketle AB içinde ve ötesinde uluslarüstü, ulusal ve uluslararası su hukuku arayüzünde bir köprü oluşturarak bir nevi, bulmacanın eksik parçasını tamamlamakta ve AB içinde suyun korunması ve yönetimine ilişkin temel yasal yapıyı oluşturmakta ve siyasi sınırlardan bağımsız olarak havzayı temel alan planlama yaklaşımını araç olarak kullanmaktadır (EXU, t.y, Timmerman ve Langaas, 2004). Ülkemiz, BM-AEK Su Sözleşmesine taraf değildir.

2.2. Madde-3: Nehir Havzası Bölgesi Dâhilinde İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu

“1. Üye devletler kendi ulusal sınırları içinde bulunan bireysel nehir havzalarını belirleyecekler ve bu Direktifin amaçları bakımından, bunlara bireysel nehir havzası bölgeleri tahsis edeceklerdir. Küçük nehir havzaları daha geniş nehir havzalarıyla kombine edilebilir ya da uygun olan yerlerde bireysel nehir havzası bölgeleri oluşturmak için komşu küçük havzalarla birleştirilebilir. Yer altı sularının tam olarak belli bir nehir havzasını izlemediği yerlerde, bunlar belirlenecek ve en yakın ya da en uygun nehir havzası bölgesine dâhil edilecektir. Kıyı suları belirlenecek ve en yakın ya da en uygun nehir havzası bölgesi ya da bölgeğine dahil edilecektir.

2. Üye Devletler, kendi topraklarında yer alan her bir nehir havzası bölgesin dâhilinde bu Direktifin kurallarının uygulanması için, uygun yetkili makamın belirlenmesi dâhil, uygun idari düzenlemeleri yapacaklardır.

3. Üye Devletler birden fazla Üye Devletin topraklarını kapsayan bir nehir havzasının bir uluslararası nehir havzası bölgesine dahil

edilmesini sağlayacaklardır. İlgili Üye Devletlerin talebi üzerine, Komisyon bu gibi uluslararası nehir havzası bölgelerini tahsis etmek üzere harekete geçecektir.

Her bir Üye Devlet, herhangi bir uluslararası nehir havzası bölgesinin kendi topraklarında yer alan bölümü dâhilinde, bu Direktifin kurallarının uygulanması için, uygun yetkili makamın belirlenmesi dâhil, uygun idari düzenlemeleri yapacaklardır.

4. Üye Devletler 4. madde uyarınca oluşturulan çevre hedeflerinin gerçekleştirilmesi için bu Direktif şartlarına uyulmasını ve özellikle bütün önlemler programlarının nehir havzası bölgesinin tamamı için koordine edilmesini sağlayacaklardır. Uluslararası nehir havzası bölgeleri için ilgili Üye Devletler bu koordinasyonu hep birlikte sağlayacaklar ve bu amaçla uluslararası sözleşmelerden doğan mevcut yapıları kullanabileceklerdir. İlgili Üye Devletlerin talebi üzerine, Komisyon önlemler programlarının oluşturulmasını sağlamak için harekete geçecektir.

5. Bir nehir havzası bölgesinin Topluluk sınırları ötesine uzanması halinde, ilgili Üye Devlet ya da Üye Devletler ilgili üye olmayan Devletlerle, bu Direktifin amaçlarının nehir havzası bölgesinin tamamında gerçekleştirilmesi amacıyla uygun koordinasyonu kurmaya çaba göstereceklerdir. Üye Devletler bu Direktifin kurallarının kendi toprakları içinde uygulanmasını sağlayacaklardır.

6. Üye Devletler bu Direktifin amaçları bakımından yetkili makam olarak mevcut bir ulusal ya da uluslararası organı belirleyebilirler.

7. Üye Devletler 24. maddede sözü edilen tarihe kadar yetkili makamı belirleyeceklerdir.

8. Üye Devletler 24. maddede sözü edilen tarihten itibaren en geç altı ay içinde, kendi yetkili makamlarının ve katıldıkları bütün uluslararası organların yetkili makamlarının listesini Komisyona vereceklerdir. Her bir yetkili makam için EK I'de öngörülen bilgiler sağlanacaktır"denilmektedir (SÇD, 2000).

Görüldüğü gibi SÇD'nin 3. maddesi kapsamında üye devletlerden uluslararası nehir havzalarını tanımlamaları beklenmektedir. Şekil 13'te AB üyelerinin kendi aralarında ve komşularıyla yapmış olduğu sınıraşannehir havzaları işbirlikleri gösterilmiştir. Mevcut idari yapılar bu amaçlarla kullanılabilir. Çoğu nehir havzası sadece 2 üye ülke içerirken, bu tip havzalarda daha önceden imzalanmış ikili işbirliği antlaşmaları temel teşkil etmektedir. Üye devletler, paylaşılan nehir havzalarının kendilerine ait kısımlarında SÇD'yi uygulamak için gereken ulusal otoriteyi oluşturmakla sorumludurlar. Uluslararası nehir havzası komisyonları koordine yapılar ve Direktifi doğrudan yönetmemektedirler (WaterNote 1, 2008; WaterNote 11, 2008).

2.3. Madde 5: Nehir Havzası Bölgesinin Özellikleri, İnsani Aktivitelerin Çevresel Etkisinin Gözden Geçirilmesi ve Su Kullanımının Ekonomik Analizi

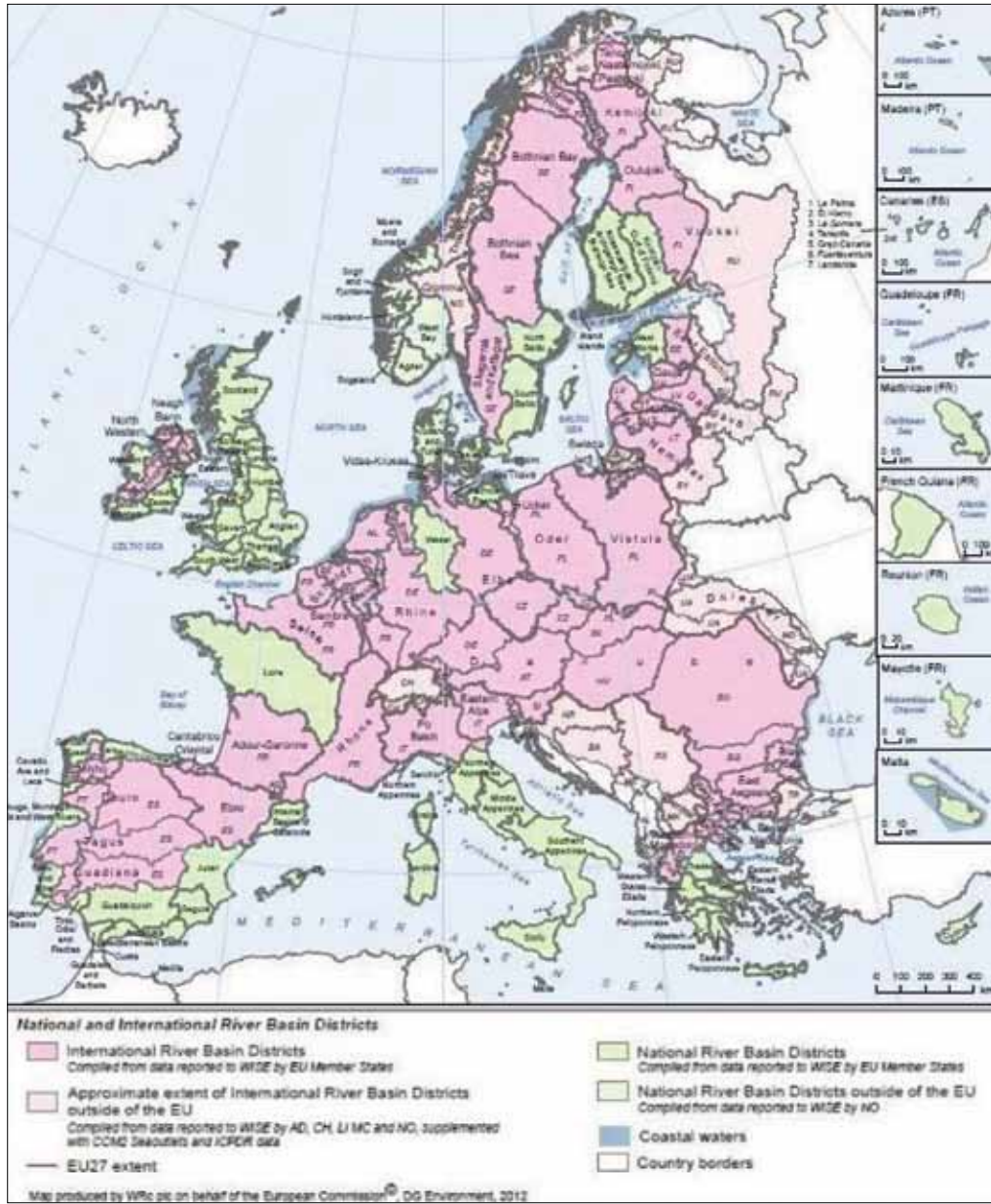
İdari yapıların oluşturulmasından sonra SÇD'nin uygulanmasındaki bir sonraki aşama 2004 yılı itibarıyla tamamlanmış olması planlanan nehir havzalarının ekolojik ve ekonomik analizi aşamasıdır. Bu konuda ülkelerde farklı yaklaşımlar görülmüştür. Zira bazı ülkeler zaten yüzey ve yer altı sularını nehir havzaları halinde yönetiyorkan, bazıları bu yaklaşımla ilk defa karşılaşmıştır. Direktifin sadece iç suları değil aynı zamanda yer altı suları ve kıyı sularını da kapsamı söz konusudur. Dolayısıyla bazı ülkeler nehir havzası yaklaşımını kullanıyor olsalar dahi yine de nehir havzası planlarını, kıyı sularını da içerecek biçimde geliştirmişlerdir (WaterNote1, 2008)

SÇD'nin 5. maddesinin getirdiği hükümler şunlardır:

"1. Her bir Üye Devlet her bir nehir havzası bölgesi için ya da bir uluslararası nehir havzası bölgesinin kendi topraklarında kalan kısmı için şunları sağlayacaktır:

- Özelliklerinin analizi,
- insani faaliyetlerin yerüstü suları ve yer altı sularının statüsü üzerindeki etkisinin gözden geçirilmesi

Şekil-13: AB Nehir havzalarında sınıraşan işbirliği-Versiyon 29 Ekim 2012 (EU WFD, 2012)

- Su kullanımının ekonomik analizinin Ekler II ve III'te belirlenen teknik şartlara göre gerçekleştirilmesi ve (bunların) en geç bu Direktifin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört yıl içinde tamamlanması.

1. paragrafta sözü edilen analizler ve gözden geçirmeler en geç bu Direktifin yürürlüğe girmesinden itibaren 13 yıl sonra ve ondan sonra her altı yılda bir gözden geçirilecek ve gerek görülürse güncelleştirilecektir." denilmektedir (ŞÇD, 2000).

Görüldüğü gibi direktifin bu maddesi uluslararası nehir havzalarını da kapsamaktadır.

2.4. Madde-11: Önlemler Programı

ŞÇD'nin uygulanmasında önlemler programı sınıraşan nehir havzalarında işbirliği yapılmasını gerekli kılan bir aşamadır. 2009 yılı itibariyle ülkelerce NHYP'ler tamamlanmış olmalıdır. Dolayısıyla bu planın hazırlanması aşamasında her bir ülkenin Direktifin 13. Maddesi uyarınca zaten NHYP'lerin ekolojik

olarak hassas alanlarını da içerecek biçimde yapmış olmaları gerekmektedir (WaterNote1, 2008).

SÇD'nin 11. Maddesinin sınıraşan nehir havzalarını da kapsayan hükümleri şunlardır:

“1. Her bir Üye Devlet her bir nehir havzası bölgesi için ya da bir uluslararası nehir havzası bölgesinin kendi topraklarında kalan bölümü için, 4. Madde¹ altında oluşturulan hedefleri gerçekleştirmek için, 5. maddede istenen analizlerin sonuçlarını dikkate alarak, bir önlemler programı hazırlanmasını sağlayacaktır. Bu önlemler programları ulusal düzeyde yürürlüğe konulan mevzuattan doğan ve bir Üye Devletin topraklarının tamamını kapsayan önlemlere atıfta bulunabilir” (SÇD, 2000).

2.5. Madde 13: Nehir Havzası Yönetim Planları

Sınıraşan nehir havzalarında etkin plan ve programların hazırlanması koordinasyona bağlıdır. (WaterNote1, 2008). Ülkelerin nehir havzaları için hazırlayacakları NHYP'lerin 2009 yılına dek tamamlanması beklenmektedir. Zira bu planların belirlediği ölçütler özellikle risk altındaki su kütlelerine yöneliktir (WaterNote 2, 2008)

SÇD'nin 13. Maddesinde NHYP'lerle ilgili hükümler şunlardır:

“1. Üye Devletler tamamen kendi sınırları içinde yer alan her bir nehir havzası bölgesi için bir nehir havzası yönetim planı hazırlayacaklardır.

2. Tamamen Topluluk sınırları içinde yer alan bir uluslararası nehir havzası bölgesinin sözkonusu olması halinde, Üye Devletler tek bir uluslararası nehir havzası yönetim planı hazırlamak amacıyla koordinasyon sağlayacaklardır. Bir uluslararası nehir havzası yönetim

planının hazırlanmaması halinde, Üye Devletler en azından uluslararası nehir havzası bölgesinin kendi topraklarında kalan kısmı için, bu Direktif amaçlarını gerçekleştirmek maksadıyla, nehir havzası yönetim planları hazırlayacaklardır.

3. Topluluk sınırlarını aşan bir uluslararası nehir havzası bölgesinin sözkonusu olması halinde, Üye Devletler tek bir nehir havzası yönetim planı hazırlamak için çaba gösterecekler ve bunun mümkün olmaması halinde, plan en azından uluslararası nehir havzası bölgesinin ilgili Üye Devletin toprakları dahilinde kalan kısmını kapsayacaktır.

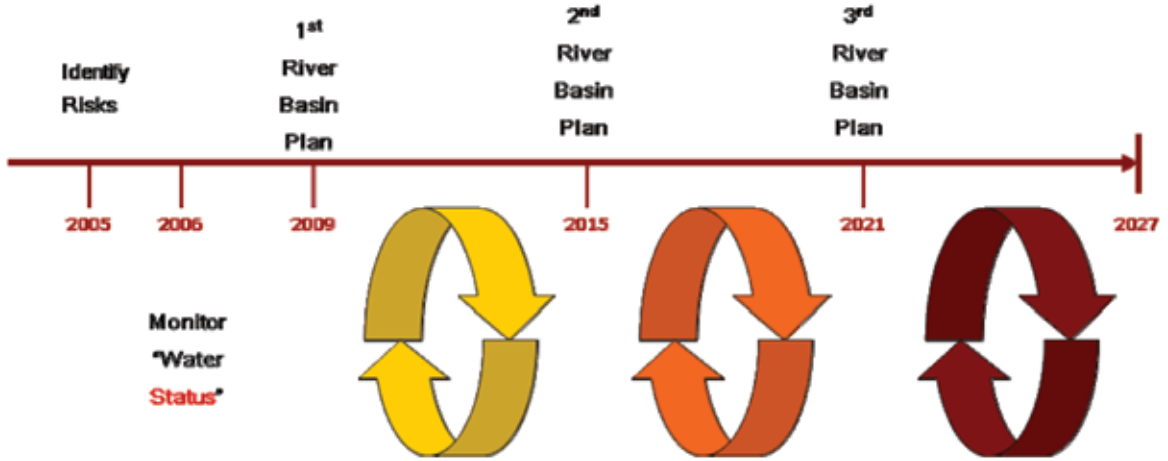
4. Nehir havzası yönetim planı EK VII'de detaylandırılan bilgileri içerecektir.” (SÇD, 2000)

Nehir havzası yönetim planlarının tüm su kütleleri için çevresel hedefleri, sosyal konuları ve ekonomik faktörleri bir arada değerlendirmesi beklenmektedir. SÇD'ye göre her bir planın kapsamı gereken bilgiler şunlardır:

- Haritaları da içerecek biçimde nehir havzasının genel karakteristiklerinin tanımlanması,
- Başlıca baskıların ve insan etkilerinin tanımlanması,
- Korunan alanların gösterildiği haritalar
- İzleme ağları haritası,
- Çevresel hedefler listesi,
- Su kalitesini geliştirmeye yönelik program ölçütlerinin özeti,
- Halk katılımı ve bunun plana etkisinin özeti,
- Sorumlu otoriteler ve temas kişilerine ait liste (WaterNote12, 2008).

NHYP'ler 6 yıllık süreyi kapsamaktadır ve her 6 yılda bir gözden geçirilerek 2027'e kadar 3 plan dönemi halinde (şekil-14) güncellenirler (EU WFD, 2012; Neachtain, 2009).

Şekil-14: SÇD Plan Döngüleri (Neachtain, 2009).

2.6. Madde-15: Raporlama

SÇD'ye göre üye devletlerin sınıraşan nehir havzalarına kıyıdaş olmaları durumunda raporlamayı en azından kendi topraklarında kalan kısımları için yapılması beklenmektedir. Buna ilişkin hükümler şunlardır:

“1. Üye Devletler nehir yönetim planları ve daha sonraki güncelleştirmelerin hepsinin örneklerini Komisyona ve diğer ilgili Üye Devlete yayınlanmasından itibaren üç ay içinde gönderecektir:

(a) Tamamen bir Üye Devletin sınırları içinde kalan nehir havzası bölgeleri için, o ulusal bölgeyi kapsayan ve 13. maddeye uygun olarak yayınlanmış bütün nehir yönetim planlarını;

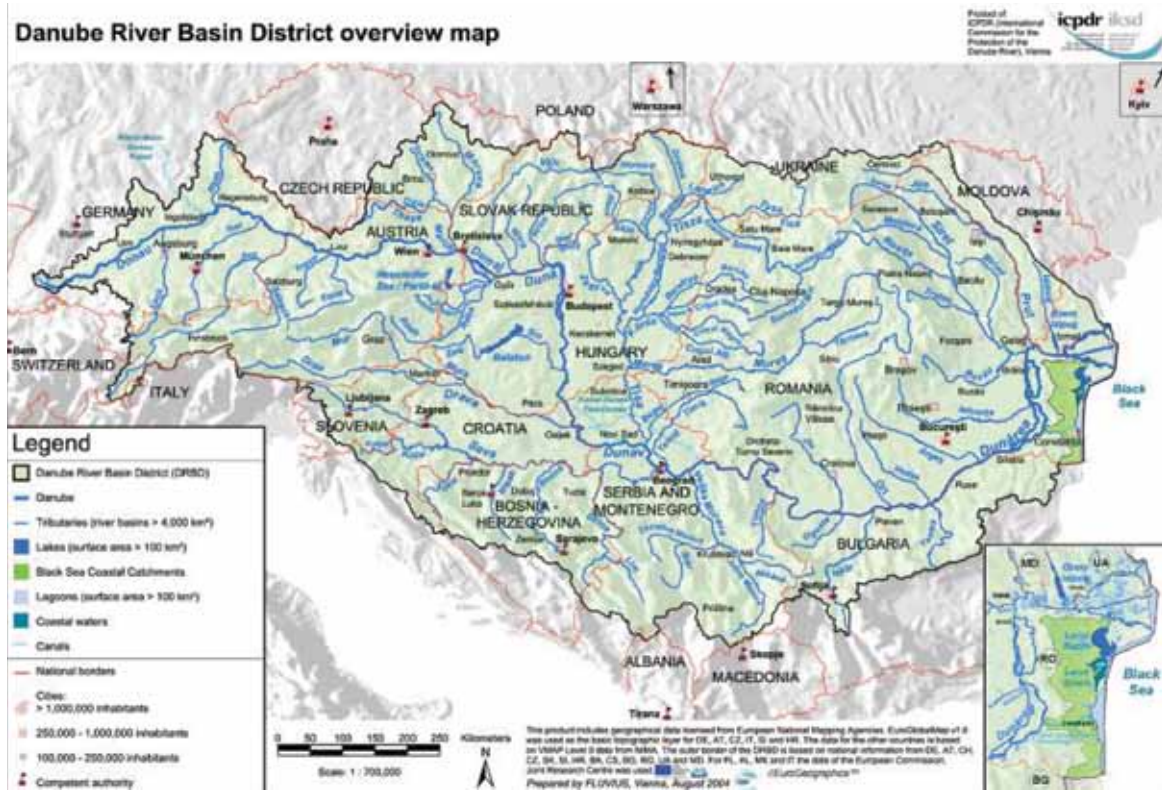
(b) Uluslararası nehir havzası bölgeleri için, en azından nehir yönetim planlarının Üye Devletin topraklarında kalan kısımları kapsayan bölümlerini” (SÇD, 2000).

3. AB ÜLKELERİNİN SINIRAŞAN NEHİR HAVZALARINDA SÇD'NİN UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖRNEK ÇALIŞMALARI

Bu bölümde AB'ye üye ülkelerin sınıraşan nehir havzalarında SÇD'ye kapsamındaki uygulamaları **Tuna** ve **Ren** Nehir Havzaları örneklerinde incelenmiştir.

3.1. Tuna Nehri Havzası

Şekil-15: Tuna Nehri Havzası (Sailer, 2010)

- Tuna nehri (*Danube*) (şekil-15) Merkez Avrupa'da yer alan en uzun 2. nehirdir (2780km)
- Avrupa Birliği'nin en büyük nehir havzası bölgesidir.
- Yaşayan nüfus 81 milyon kişidir.
- 10 AB'ye üye ülke ve 9 komşu ülkeden geçmektedir.
- Drenaj havzasının alanı 801463 m²'dir.
- Kapsamı: Macaristan'ın tamamı, Romanya, Avusturya, Slovenya, Hırvatistan, Slovakya ile Bulgaristan, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Moldova ve Ukrayna'nın büyük kısmı, Sırbistan-Karadağ, Bosna ve İtalya, İsviçre, Arnavutluk ve Polonya'nın küçük bir bölümü nehir havzasına dahildir (EXU, t.y.; Neachtain, 2009; Fakioglu, 2012)

Tuna Nehri bir delta oluşturarak Karadeniz'e dökülmektedir ki bu nokta Avrupa'nın 2. büyük sulak alanıdır. Su tipi çeşitliliği oldukça

fazla sayıdadır: dağlardan gelen akışlar, büyük dereler, yeraltı su kütleleri ve Karadeniz'in kıyı suları bunlara örnek olarak verilebilir.

Tuna nehrine ilişkin sınıraşan işbirliğinin geçmişi 1856 yılına dayanmaktadır. Bu tarihte imzalanan bir antlaşma ile nehir üzerinde serbest ulaşım imkanı sağlanmıştır. 14 ülkenin katılımıyla "Tuna Nehri Koruma Sözleşmesi" 1994 yılında imzalanmış nehir havzasının korunması ve sürdürülebilir kullanımı hedeflenmiştir. Bu ortak yaklaşım SÇD'nin gerektirdiği ortaklığın öncüsü niteliğindedir. 2000 yılında ülkeler SÇD'nin uygulanmasına ilişkin çalışma ve işbirliği faaliyetlerini 1994'te imzaladıkları Sözleşme ile oluşturdukları Uluslararası Tuna Nehri Koruma Komisyonu çatısı altında sürdürmeye karar vermişlerdir.

AB'nin de desteğiyle Tuna Nehri ülkeleri kirliliği azaltmak için birlikte çalışmaktadır.

AB'nin 2004 ve 2007 yıllarında genişlemesi Birliğe pek çok yeni ülke katmıştır (şekil 16). Bu ise Direktifin bu havzada uygulanmasını destekleyici bir unsur olmuştur. AB'nin genişlemesinden önce Komisyon çatısı altında gerçekleştirilen işbirliği faaliyetleri, genişlemeden sonra NHYP'lerin hazırlanması ve ülkeler arasında koordinasyon sağlanması biçiminde SÇD doğrultusunda yapılmıştır. Tuna nehrine kıyıdaş olan 2 ülke Hırvatistan ve Makedonya ise AB üyeliğine aday ülkelerdir.

2005 yılında Tuna Nehri ülkeleri Direktifin 5. Maddesi uyarınca ortak bir analiz çalışması yapmışlardır. Şu an paylaşılan NHYP üzerinde çalışmaktadırlar. Havzanın büyüklüğü ve karmaşıklığı göz önüne alındığında Tuna Nehri'nin Korunmasına İlişkin Uluslararası Komisyon ve Tuna ülkeleri farklı coğrafik ölçeklerde çalışmaya karar vermişler ve Tuna

Nehri'nin alt havzalarını bu çalışmalarda temel almışlardır.

Bu alt havzalardan biri "Tisza Nehir Alt-Havzası"dır ve yaklaşık 150 000 km²lik alanı kapsamakta, 3 üye ülkeyi (Romanya, Slovakya ve Macaristan) ve 2 komşu ülkeden (Sırbistan ve Ukrayna) içermektedir. 2000 yılında nehrin aşırı derecede toksik kirlenmesine neden olan 2 büyük endüstriyel kaza meydana gelmiş ve bu nehirdeki alt akıntı ekosistemine zarar vermiştir. Günümüzde bu beşTisza alt havza bölgesi ülkesi SÇD'ye göre hazırlanacak bir ortak yönetim planı üzerinde çalışmaktadırlar. Birbirleriyle suyun kalitesi ve miktarına ilişkin analiz sonuçlarını paylaşmaktadırlar. Uluslararası Tuna Nehri Koruma Komisyonu, nehir boyundaki şehirlere erken uyarı sistemi yerleştirmiştir (EU WFD, 2012; WaterNote 12, 2008; Sailer, 2010).

Şekil-16: AB'nin Tuna Havzasında genişlemesi (Sailer,2010).

Tüm bu çalışmalar devam etmekle birlikte havzayı paylaşan ülkelerin farklı nedenlere dayanan uygulama problemleri yaşanmaktadır. Zira bu problemler nehir havzasına ilişkin yapılan çalışmaları yavaşlatıcı etki yapmaktadır. AB tarafından SÇD uygulamalarının ele alındığı³. Değerlendirme raporu 14 Kasım 2012'de yayınlanmıştır (WFD 3rd Implementation Report, 2012). Ülkeler bazında yapılan değerlendirmelerde Tuna nehri havzası ülkelerinden Bulgaristan'da havza yönetimi çalışmalarında ülke ve havza düzeyindeyetersiz koordinasyon, metodoloji geliştirme ve izleme konularında eksiklikler olduğu ve uzmanlardan yararlanılması gerektiği vurgusu yapılmaktadır. Uluslararası işbirliği ve koordinasyonun kapsamlı olmadığı, örneğin Bulgaristan'ın Uluslararası Tuna Nehri Koruma Komisyonu üyesi olduğu halde Tuna Nehri Havza Yönetim planlarında bu uluslararası işbirliğine katkısı hakkında sınırlı bilgi temin edilemediği ifade edilmektedir.

Aynı raporda yine bir başka üye ülke olan ve havzayı paylaşan Romanya'nınTuna

NHYP'sını22/12/2009 tarihinde yayınladığı ve bu aşamada AB 'den ve Tuna Nehri Komisyonu'ndan güçlü destek almasına rağmen büyük kirlilik kaynakları ve izleme konularında sorunlar yaşaması bazında eleştirilmiştir (WFD 3rd Implementation Report, 2012).

Görüldüğü gibi sadece Birlik üyesi olmak ya da uluslararası komisyonlara üye olmak yetmemekte, ülkelerin bireysel performansları nehir havzası yönetim planlarının SÇD'ye uygun olarak hayata geçirilmesinde önemli rol oynamakta, elde edilen sonuçlar ise diğer ülkeleri etkilemektedir.

3.2. Ren Nehri Havzası

- Ren nehrinin uzunluğu 1 233 km 'dir.
- Drenaj alanı: 185 000 km²
- Yaşayan nüfus 58 milyon
- Havzayı 9 ülke paylaşmaktadır: İsviçre, Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya, Avusturya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Belçika (şekil-17).

Şekil-17: Ren Nehri Havzası (Weidenhaupt, 2012)

Ren Nehri Havzası (Şekil-18 ve 19) sadece nehir bazında başlayan **işbirliğinin havza bazınagenişletilmesinin** iyi bir örneğidir. Ren'in korunmasına ilişkin eski sözleşmeler-sadece nehrin kendisine ilişkin iken vesadece nehrin ana yatağı üzerindeki ölkeler bunlara taraf iken, ŞÇD'nin kabul edilmesiyle işbirli-

đi tüm havza bazına yayılmıştır. 1950 yılında Uluslararası Tuna Nehri Koruma Komisyonu kurulmuştur. Havza ölkeleri üye olmakla birlikte Avusturya, Lihtenştayn ve Belçika Ren Komisyonuna gözlemci olarak katılmaktadır. (INBO-IWRM, 2012).

Şekil 18: Ren Nehri (Wikipedia, 2012)

Şekil 19: Ren Nehri Havzası (Neachtain, 2009)

Ren Nehri önceleri nehirde görülen aşırı kirlilik ve toksik kimyasalların varlığı nedeniyle Avrupa'nın kanalizasyonu olarak tanımlanmaktaydı. Bu durum Atlantik Somonu'nun nehirdeki varlığını 1950'li yıllardan itibaren ortadan kaldırmıştır.

1950-1986 yılları arasında işbirliği yeterli düzeyde değilken, nehir için daha fazla vakit kaybetmeden çalışmalara başlanmasına 1986 yılında Sandoz firmasında yaşanan büyük yangın vesile olmuştur. Bu yangın büyük bir kazadır ve nehre karışan toksik maddeler nedeniyle nehir ekosistemini olumsuz etkilemiştir. Balıkların nehre geri dönmesi için 2000 yılında SÇD ile eş zamanlı olarak başlatılan "2020 Somon Programı" sürmekte olan başarı örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. Yapılan işbirliği çalışmaları ile 2008 Kasım ayında balıkların nehirdeki varlığı yeniden sağlanmıştır ki bu SÇD uygulamaları ile varılmak istenen temel hedeftir (EU WFD, 2012; Neachtain, 2009; Weidenhaupt, 2012).

Bu denli başarılı sonuçlar elde edilen bir sınırışan işbirliğinde dahi aksaklıklar söz konusu olabilmektedir. Örneğin; aynı zamanda Birlik üyesi olan havza ülkelerinden Lüksemburg için hazırlanan SÇD 3. Değerlendirme raporunda hazırladıkları nehir havzası yönetim planları daha çok ulusal düzeyde hazırlandığı ve Ren havzası ve ortağı olunan diğer havzalar hakkında yeterli bilgi olmaması eleştirilmiştir (WFD 3rd Implementation Report, 2012).

4. TÜRKİYE'DE SU ÇERÇEVE DİREKTİFİ UYGULAMALARI VE SINIRIŞAN SULARA YANSIMALARI

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi AB tarafından tespit edilen Türkiye'nin Çevre Faslı kapanış kriterleri arasında AB'nin yatay ve çerçeve çevre mevzuatını uyumlaştırmaya yönelik mevzuatı benimsemesi, su kalitesi ile ilgili müktesebatı uyumlaştırmaya yönelik mevzuatı özellikle de SÇD'yi benimsemesi; "Nehir Havzaları Koruma Eylem Planları"nın oluşturması bulunmaktadır. Avrupa Komis-

yonu tarafından ülkemize ilişkin olarak açıklanan İlerleme Raporlarında sıkça vurgu yapılan bir diğer önemli husus ise SÇD'ye uyumun yanı sıra sınırışan sular konusunda özellikle üye ülkelerle işbirliğinin artırılmasıdır.

Bu nedenlerle AB adaylık sürecinde Türkiye'nin su sektörü için tam uyumuna destek vermek ve Su Çerçeve Direktifi ve kardeş direktiflerinin uyumlaştırılmasını kolaylaştırmak üzere uluslararası nitelikte projeler gerçekleştirilmektedir. Bu projelerden ilki 2000 yılında SÇD'nin yayınlanmasını müteakiben başlayan *Implementation of the Water Framework Directive in Turkey Project* (MATO1/TR/9/3) projesidir. Bunu Türkiye'de Su Sektöründe Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi (Project No :TR 06 03) takip etmiş, bu projenin sonucu olarak Su Kalitesi İzleme konusunda Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi teklif edilmiştir. Yeraltı Suyu Kütlelerinin Kimyasal Durum ve Miktar Açısından Değerlendirilmesi ve İyi Yeraltı suyu Durumuna Ulaşmak İçin Hedeflerin Belirlenmesi: Büyük Menderes Havzası Pilot Çalışması yapılmıştır.

Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi kapsamında, 11 nehir havzasında çalışmalar tamamlanmış, 5 havzada güçleştirmeler yapılması ve 9 havzada da çalışmaların başlatılması hedeflenmektedir. Söz konusu eylem planlarının SÇD kapsamında hazırlanması gereken Nehir Havzası Yönetim Planlarına altlık oluşturması hedeflenmektedir (SYGM, 2012).

Mevcut problemlerden biri Türkiye'deki havzaların karakterizasyonunun, etki ve baskı analizlerinin, ekonomik analizlerin ve suların durumunun izlenmesini sağlayacak bir veritabanına sahip olmamasıdır. Sularla ilgili verilerin toplandığı bir veritabanı oluşturmak da dâhil olmak üzere gerekli altyapının kurulması önem taşımaktadır. Yukarıda verilen projelerin gerçekleştirilmesi sonucu bu amaçla ulaşılması beklenmektedir.

Bu projelerin yanı sıra mevzuat bazında önemli çalışmalar yapılmıştır. SÇD temelinde hazırlanan Çerçeve Su Kanunu çalışmalarının devam etmesinin yanı sıra havza planlama, yer altı suları, yüzey suları ve izleme sektörlerinde yönetmelikler birbirinin ardı sıra çıkarılmıştır.

SÇD doğrultusunda hazırlanan Havza Koruma Eylem Planlarından biri pilot bölge olarak seçilen Meriç Havzasında gerçekleştirilmektedir. Bilindiği gibi burası Bulgaristan ve Yunanistan ile paylaştığımız bir havzadır ve Arda ile Tunca alt havzalarını içermektedir. SÇD doğrultusunda hazırlanacak bir NHYP bu 3 ülke arasında işbirliği yapılmasını gerektirmektedir.

Meriç Nehir Havzası'nın 3 ülke sınırında da kalan kısımlarında Ramsar ve Natura 2000 gibi özel koruma alanlarını bulunması konunun önemini arttırmaktadır. Bulgaristan ve Yunanistan'ın hem AB üyesi hem de BM-AEK üyesi olması nedeniyle, AB Su Çerçeve Direktifi kapsamında Meriç Nehri için ortak NHYP hazırlanmasının teşvik edildiği göz önüne alınarak Meriç nehrinde mevcut durumdan daha üst düzey bir işbirliğinin yapılabilceği, üç ülkenin teknik altyapısının bu işbirliği

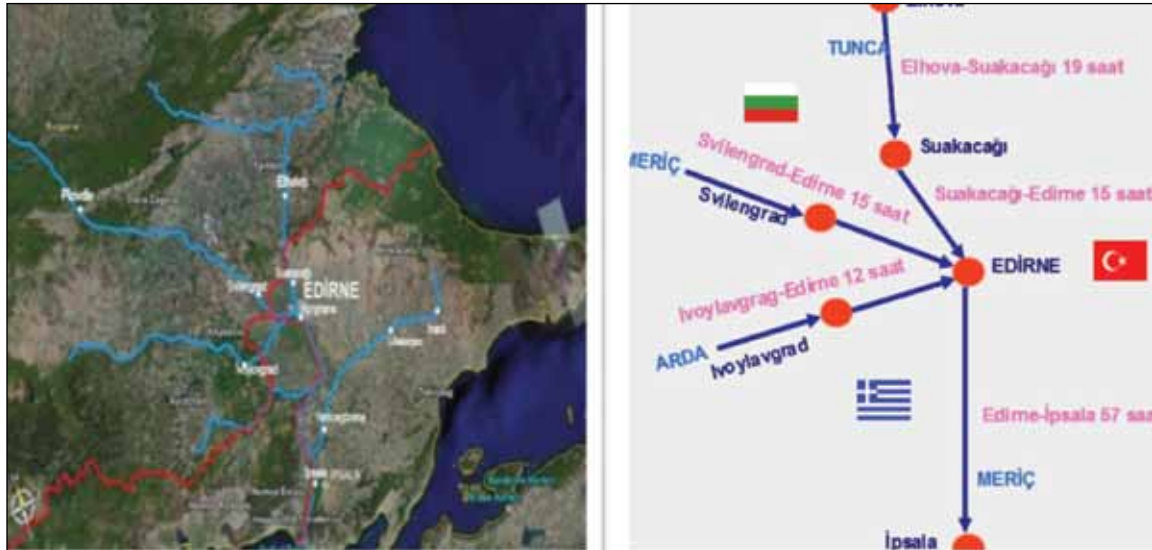
için yeterli düzeyde olduğu düşünülmekte ve özellikle mansap ülke olarak su kalitesi ve taşkın sorunları yaşayan ülkemizde bu konunun çeşitli platformlarda gündeme getirilmektedir (BM-AEK 2. Değerlendirme Raporu, 2012).

AB Direktifleri gereğince kıyıdaş ülkelerle yapılması gereken işbirliği ve ortak proje çalışmaları devam etmektedir. Edirne ve çevresinde taşkınların önlenmesi için Bulgaristan ile Tunca Nehri üzerinde sınırda ortak baraj inşa edilmesi konusundaki görüşmeler devam etmektedir. Sulama suyu konusunda ve taşkın kontrolü konusunda zaman zaman sorunlar yaşadığımız Bulgaristan, aynı zamanda kentsel, tarımsal ve sınai kullanımlardan kaynaklanan kirlilik bazında havza için bir tehdit oluşturmaktadır. Gerek Bulgaristan ve gerekse diğer kıyıdaş ülke olan Yunanistan ile su alanında işbirliğine ilişkin antlaşmalar imzalanmıştır (Çizelge-4). Türkiye ile Bulgaristan arasında AB Sınır Ötesi İşbirliği Programı çerçevesinde 3 bütünleşik proje geliştirilmiştir. Bilgi paylaşımı ve taşkın erken uyarı sistemi (şekil-20) ve tahminini kapsamaktadır. 2003 yılında çalışılmaya başlanan proje kapsamında 2010 yılından itibaren taşkın riski önceden tespit edilebilmektedir (INBO-IWRM,2012; Fakıoğlu, 2012).

Çizelge-4: Türkiye-Bulgaristan ve Yunanistan arasında sınırötesi işbirliği kapsamında imzalanan antlaşmalar (Kıbaroğlu vd., 2005; BM-AEK 2. Değerlendirme Raporu, 2012)

Ülkeler	Antlaşma tarihi ve kapsamı
Türkiye-Bulgaristan	<p>1968-Taşkından Korunma, Ortak Çalışmalar, Zarar Vermeme Prensibi, Uyuşmazlık Çözümü.</p> <p>1975-Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Arasında Uzun Vadeli Ekonomik, Teknik, Sınai ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması</p> <p>1993- 1993 Kuraklığının Olumsuz Etkilerinin Azaltılması İçin Su Alanında İşbirliği ve Yardım Anlaşması</p> <p>1998-Ortak Altyapı Projeleri</p> <p>2002-Su Miktarı Konusunda Veri Değerşimi</p>
Türkiye-Yunanistan	<p>1934-Meriç-Evros Nehri'nin Her İki Kıyısında Yapılacak Hidrolik Tesisatın Tanzimine Müteallik İtilaf</p> <p>1955- Taşkın Kontrol yapıları</p> <p>1963-Türk-Yunan Trakya Hududunun Mühim Kısmını Tayin Eden Meriç Nehri Mecrasının Islahı Dolayısıyla Hudut Tahsisine İlişkin Protokol”</p> <p>2001-Çevrenin Korunmasına Yönelik İşbirliği ile ilgili Mutabakat Zaptı</p>
Bulgaristan-Yunanistan	<p>1964- Zarar Vermeme Prensibi, Taşkın Konusunda Veri Değerşimi, Altyapı Konusunda Ortak Çalışmalar</p> <p>1992'den beri- EU INTERREG Programı Bazında İşbirliği, Su Kalitesi, İzleme Ağının Kurulması</p>

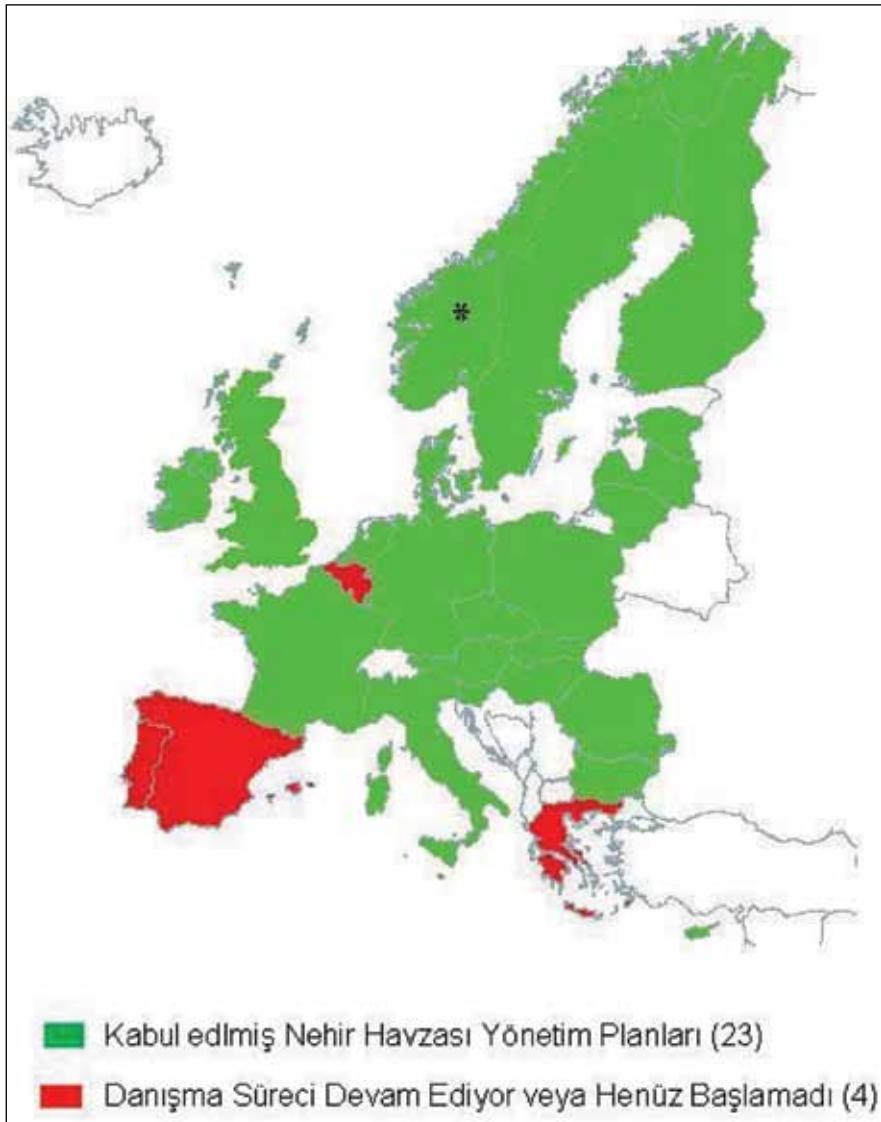
Şekil 20: Meriç Nehri Taşkın Erken Uyarı Sistemi Ağı (SYGM, 2012)

Tüm bu işbirliği çabalarına rağmen komşularımız olan Bulgaristan ve Yunanistan ile söz konusu Meriç havzası bazında zaman zaman yaşanan sıkıntılar bulunmaktadır. SÇD 3. Değerlendirme raporunda Bulgaristan'ın Karadeniz Nehir Havzasını Türkiye ile paylaştığı halde başlangıçta "uluslararası havza" olarak tanımlanmadığı vurgulanmaktadır ve Bulgar yöneticilerin bu hususu düzeltereklerini taahhüt ettikleri belirtilmiştir. Aynı raporda, Bulgaristan'ın söz konusu havzada nehir havzası yönetim planlarının hazırlanması esnasında Yunanistan ile işbirliği hususunda 2010'daki görüşmelerden bu yana aşama kaydetmediği ifade edilmektedir (WFD 3rd Implementation Report, 2012).

Söz konusu nehir havzasında Yunanistan tarafında durum daha da karmaşıktır. Zira Yunanistan AB üyesi olmasına rağmen nehir havzası yönetim planlarını Komisyona sunmamıştır (şekil 21). Ayrıca Türkiye ile Yunanistan arasında paylaşılan Meriç sınırı akiferinin Türkiye tarafından alüvyal bir karaktere sahip olduğunun beyan edildiği, Türkiye'de bu akiferin sulama, endüstri ve içme-kullanma suyu temini amacıyla kullanıldığı, Yunanistan'ın bu akifere ilişkin bilgi vermediği, Bulgaristan'ın iddiasına göre bu akiferin kendilerinin sınırlarına da girdiği ve bu nedenle hak iddia ettiği görülmektedir (BM-AEK 2. Değerlendirme Raporu, 2012)

Şekil 21: NHYP çalışmalarının durumu (EU WFD, 2012).

Görüldüğü gibi ülkeler arasında SÇD doğrultusunda sınıraşan işbirliği yapılması konusunda sıkıntılar mevcuttur. Özellikle ekonomik açıdan zor durumda bulunan Bulgaristan ve Yunanistan'ın söz konusu işbirliği konusunda katılımı AB destek fonlarına rağmen olumsuz yönde etkilenmiştir.

SONUÇ

SÇD'nin uygulanması konusunda AB üyesi ülkelerin çalışmaları incelendiğinde ortaya çıkan sonuç AB'nin güçlü desteğine ve teşviğine rağmen aksaklık ve eksikliklerin söz konusu olduğudur. Söz konusu aksaklıklar kurumsal yapılanmalarından, yeterli bilgi temin edilmemesinden veya izleme sistemlerindeki aksaklıklarından kaynaklanmakta olup, ayrıca dünya daki ekonomik kriz de AB ülkelerinin uygulamalarına olumsuz yönde etkilemektedir. AB'ye üye ülkelerden bazılarının (**İspanya, Protekiz, Yunanistan ve Belçika**) henüz NHYP'larını Komisyona sunmadıkları görülmektedir. Oysa BM-AEK Su Sözleşmesi, Espoo, Aarhus gibi uluslararası antlaşmalarla bunlar temelinde geliştirilen AB su mevzuatının temeli olan SÇD'ningetirmiş olduğu gereksinimler bulunmaktadır.

Türkiye'de SÇD'nin uygulanması konusunda AB belgelerinde öncelikle ele alınan konular kurumsal yapılanmada su ile ilgili görevlerin birçok kuruluşa dağılmış olması ve bundan doğan koordinasyon eksikliğidir. Su konusunda çalışan kurumların fazlalığı sadece Türkiye'nin problemi değildir (Hollanda-72 ayrı kurum). Bu soruna Türkiye'nin kendi yönetim yapısı içinde ve havza büyüklükleri göz önünde bulundurularak çözüm aranmalıdır.

Türkiye'nin sınıraşan su havzaları bazında komşularıyla ilişkileri konusunda günümüze kadarki süreçte uluslararası hukuk ilkelerine tümüyle sadık kalmış ve bu sular üzerindeki egemenlik haklarını, komşularının menfaatlerine zarar verecek şekilde istismar etme yoluna gitmemiştir. AB üyesi ülkeler olan komşularımız Bulgaristan ve Yunanistan ile

SÇD direktifi doğrultusunda ortaklaşa girişilen projelerin gerçekleştirilmesi ve NHYP'nin hazırlanması ve uygulamaya geçirilmesi AB adayı olan ülkemiz açısından önem arzetsede yakın tarihte bu yöndeki çabaların sonuç vermeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak yine de Türkiye'nin işbirliği yapmak konusundaki iyi niyetinin gerek uluslar arası kamuoyuna ve gerekse AB'ye gösterilmesi açısından bu duruma olumlu yaklaşılabilir.

Söz konusu süreçlere dâhil olunmasının diğer faydaları ise SÇD çalışmaları sürecinden Türkiye'nin kopmaması, güncel gelişmeleri ve olanakları takip edebilmesidir. Zira bu doğrultuda SÇD kapsamında gerçekleştirilen çalışma gruplarına, sektör koordinasyon toplantılarına gözlemci statüsünde de olsa katılım sağlanması gelecekte karşılaşılabilecek durumlara hazırlıklı olunması ve müzakerelerin sağlıklı yürütülebilmesi açısından önem taşımaktadır.

AB Komisyonunun 6 Ekim 2004 tarihli Etki Değerlendirme Çalışmasında, Orta Doğu'da su sorununun gelecek yıllarda giderek önemi artan bir konu olarak AB'nin gündeminde önemli bir yere sahip olacağı kaydedilmiştir. Anılan çalışmanın 9. sayfasında, "Orta Doğu'da suyun önümüzdeki yıllarda giderek artan biçimde stratejik bir konu haline geleceği, Türkiye'nin AB'ye katılımıyla beraber sınıraşan su kaynakları ve altyapılarının (ö: Fırat ve Dicle nehirleri havzaları üzerindeki barajlar ve sulama sistemleri, İsrail ve komşu ülkeleri arasında su alanında sınır ötesi işbirliği) uluslararası yönetiminin AB için önemli bir mesele haline gelmesi beklenebilir." ifadesi yer almıştır. Suyun kıt bir kaynak olduğu da göz önünde bulundurulursa önümüzdeki dönemde su kaynaklarının ve özellikle sınıraşan suların daha da önem kazanacağı aşikârdır.

Ayrıca önümüzdeki dönemde SÇD'nin AB'nin yeni direktifi 2008/56/AT sayılı Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi (DSÇD) ile ilişkilendirilerek kapsamının genişleyecek olması, denizlerle çevrili olan ülkemizi önemli dü-

zeyde ilgilendirmektedir. Zira, bahse konu iki direktif birbirleriyle çok yakından ilişkili olduğu için gelecekte üye ülkelerin sadece SÇD'yi uygulaması değil, bu kapsamdaki faaliyetlerini SÇD ile ilişkilendirmeleri AB tarafından talep edilecektir. SÇD'nin kıyı sularını ve haliçler gibi geçiş sularını koruyan kapsamı deniz ekosisteminin korunmasına olumlu katkı yapacak ve iki direktif bir arada Avrupanın tatlısu ve denizsularını koruyup yönetilmesini sağlayacaklardır. Sınıraşan sular kapsamında konuların bu doğrultuda geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Tüm bunlara ek olarak; tam üyelik durumunda diğer komşularımızla (Irak, Suriye,

Gürcistan vb.) sınıraşan sular bazında ortaya çıkabilecek yeni durumlar ve hazırlanması muhtemel havza yönetim planları için kapasitenin geliştirilmesi ve müzakerelere daha da hazırlıklı olunması açısından, AB ve BM kapsamındaki gelişmelerin ve SÇD çalışmalarının takip edilmesi sınıraşan sularla ilgili olarak ülkemiz politikalarının güncellenmesi açısından faydalı olacaktır. Buna ilaveten, sınır aşan su kaynakları ile ilgili olarak bilimsel ve teknik çalışmalar yürütülerek, ülkemiz tezlerinin hem hukuki hem de teknik temellere dayandırılması önem arz etmektedir.

DİPNOT

- 1 Bölümde açıklanan “Çevresel hedefler”e ilişkin maddedir.

KAYNAKÇA

Akaya, C., Efeoğlu, A. ve Yeşil, N., (2006), **Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği**, Ankara, İnşaat Mühendisleri Odası, “TMMOB Su Politikaları Kongresi, Bildiriler kitabı”, C.1, s.195-204.

Aşan, P. ve İş, G., (2-3 Mayıs 2012), **AB Çevre Müktesebatı ve Ülkemizin Uyum Süreci Sunumu**, AB Bakanlığı Su Politikaları Eğitimi, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.

BM-AEK 2. Değerlendirme Raporu (2012): Sınır Aşan Nehirler, Göller ve Yer Altı Suları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Su Hukuku ve Politikası Daire Başkanlığı, Sınır Oluşturan ve Sınır Aşan Sular Şube Müdürlüğü Çalışması, Ankara.

Bilen, Ö., (2008) **Avrupa Birliği’nin Su Politikalarının Hidropolitik Değerlendirmesi** <<http://www.euractiv.com.tr/enerji/analyze/avrupa-birliginin-su-politikalarinin-hidropolitik-degerlendirmesi>> (erişim tarihi:14 Kasım 2012)

Bowman, J.,(2007) **Understanding the Water Framework Directive**, Environmenta lProtection Agency (EPA) <<http://www.swrbd.ie/downloads/Keynote%20Address%20-%20Jim%20Bowman.pdf>> (erişim tarihi:12 Ekim 2012)

CEDRE <http://www.cedre.fr/en/discharge/ill_disch/prerogatives.php> (erişim tarihi: 9 Ağustos 2012)

Dalkılıç, Y. ve Harmancıoğlu, N., (2008), **Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifinin Türkiye’de Uygulama Olanakları**, TMMOB II. Su Politikaları Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara, s.415-424.

Dışişleri Bakanlığı (2011) **Avrupa Birliği ile Su Konusu** <<http://www.mfa.gov.tr/avrupa-birligi-ile-su-konusu-.tr.mfa>> (erişim tarihi: 10 Şubat 2012).

EU WFD-The EU Water Framework Directive Web Page (son güncelleme: 13 Kasım 2012): <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html> (erişim tarihi: 17 Kasım2012).

EXU (Excellent University) <www.exu.sk> (erişim tarihi:11 Kasım 2012)

Fakioğlu, S., (Kasım 2012) Orman ve Su İşleri Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, **Su Hukuku ve Politikası Daire Başkanı/ Daire Başkanlığı Toplantı Notları**.

GSWSS (The U.S. Geological Survey Water Science School): <<http://ga.water.usgs.gov/edu/earthgwaquifer.html>> (erişim tarihi:12 Kasım 2012)

HELCOM <<http://www.helcom.fi/>> (erişim tarihi:9 Mayıs 2012)

Homer-Dixon, T.F. (2001), **Environment, Scarcity, and Violence**, Princeton University Press, New Jersey, USA.

INBO-IWRM (March 2012), **The Hand book for Integrated Water Resources Management in Transboundary Basins of Rivers, Lakes and Aquifers** <<http://www.inbo-news.org/IMG/pdf/MGIREB-UK-2012-2.pdf>> (erişim tarihi: 9 Mayıs 2012)

Kibaroğlu, A., , A.; Kramer, A.; Scheumann, W.; Carius, A. (October2005), **Cooperation On Turkey’s Transboundary Waters**, Status Report commissioned by the German Federal Ministryfor Environment and Adelphi Researchg GmbH, Nature Conservation and Nuclear Safety, F+E Project No. 903 19 226, Berlin.

Legal Dictionary <<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Inland+Waters>> (erişim tarihi: 9 Ekim 2012)

MetEd <<https://www.meted.ucar.edu/index.php>> (erişim tarihi: 9 Ekim 2012)

Neachtain,Ó., (2009), **Water Framework Directive EU Perspective**, <www.mwra.ie> (erişim tarihi:12 Kasım 2012)

OSPAR <<http://www.ospar.org/>> (erişim tarihi: 9 Mayıs 2012)

Sailer, H., (21 April 2010), **International Cooperation with in the Water Sector in the Danube Catchment Area, Timeline I A W D Objectives and activities**, Stakeholder Conference, EU Strategie for the Danube Region, Vienna.

Sadlier J., **Water Framework Directive/Implementation and Risk Analysis**, Ireland Local Authority Services National Training Group, Water Quality Section <<http://water.lasntg.ie>> (erişim tarihi:12 Kasım 2012)

SÇD (Su Çerçeve Direktifi) (2000) <<http://web.ogm.gov.tr/birimler/merkez/egitim/disiliskiler/Dokumanlar/AB%20Direktifler/AB%20Su%20Çerçeve%20Direktifi%20-%20Türkçe.pdf>> (erişim tarihi: 5 Ocak 2012)

Sivri, N., (2011), **Kara Kökenli Kirleticilere İlişkin Ulusal Eylem Planı Hazırlanması Projesi Ulusal Tanı Analizi**, TÜBİTAK-MAM-ESÇAE, s.1-49. <<http://www.nuketsivri.com/wp-content/uploads/2011/11/do%C4%9Fa5.pdf>> (erişim tarihi: 5 Ocak 2012)

SYGM (Su Yönetimi Genel Müdürlüğü) (2012) **Projeler** <<http://suyonetimi.ormansu.gov.tr/AnaSayfa/Projeler.aspx?sflang=tr>> (erişim tarihi: 5 Ocak 2012)

Talu, N., (25 Kasım 2010), **Avrupa Birliği Çevre Müktesebatı Türkiye'ye Yansımalar (2) Sunumu**, AB Çevre Müktesebatı Semineri, Bölgesel Çevre Merkezi-Türkiye (REC), Ankara. <http://www.rec.org.tr/dyn_files/32/2925-NTalu-Acquis-IV2.pdf>

Tbsecosystems <<http://tbsecosystems.wikispaces.com/Estuaries+or+Mangroves>> (erişim tarihi: 9 Ekim 2012)

Timmerman, J. G. ve Langaas, S.(2004), **Environmental Information in European Transboundary Water Management**, IWA Publishing, London, UK, s.1-12.

UNECE (August 2011), **Convention on the Protectionand Use of Transboundary Water courses and International Lakes Second Assessment of Transboundary Rivers, LakesAndGroundwaters/ExecutiveSummary**: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/water/publications/assessment/English/Executive_Summary_EN_web.pdf> (erişim tarihi: 10Ekim 2012).

UNECE <<http://www.unece.org/env/water/>> (erişim tarihi: 9 Nisan 2012)

UNEP/MAP<<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>> (erişim tarihi: 9 Mayıs 2012)

WaterNote 1 (March 2008), **Joining Forces for Europe's Shared Waters: Coordination in international river basin districts**, European Commission <http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/water_note1_joining_forces.pdf>(erişim tarihi: 11 Ekim 2012).

WaterNote 2 (March 2008), **Cleaning up Europe's Waters: Identifying and assessing surface water bodies at risk**, European Commission <http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/water_note2_cleaning_up.pdf> (erişim tarihi: 11 Ekim 2012).

WaterNote 9 (December 2008), **Integrating water policy: Linking all EU water legislation with in a single framework**, European Commission <http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/water_note9_other_water_legislation.pdf> (erişim tarihi: 11 Ekim 2012).

WaterNote 11 (December 2008), **From the rivers to the sea: Linking with the new Marine Strategy Framework Directive**, European Commission <http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/water_note11_marine_strategy.pdf> (erişim tarihi: 11 Ekim 2012).

WaterNote 12 (December 2008), **A Common Task: Public Participation in River Basin Management Planning**, European Commission <http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/water_note12_public_participation_plans.pdf> (erişim tarihi: 11 Ekim 2012).

Weidenhaupt, A., (28 Şubat 2012), **The Rhine from an Open Sewer to a Living River How to Develop a River Basin Management Plan at River Rhine level**, International Commission for the Protection of the Rhine, Nehir Havzası Yönetim Planlamasına İlişkin Üst Düzey Konferans Sunumları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.,

WFD (Water Framework Directive) 2000/60/EC of The European Parliament and Of The Council, 23 October 2000 <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:327:0001:0072:en:PDF>> (erişim tarihi: 5 Ocak 2012)

WFD 3rd Implementation Report, <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/imp-1rep2007/index_en.htm> (erişim tarihi: 11 Kasım 2012)

WoW (World of Water) <www.worldofwater.ie> (erişim tarihi: 12 Kasım 2012)

ORSAM RAPORLARI

<p>ORSAM Rapor No: 1 Mart 2009 Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 12 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 2 Şubat 2010 Rusya Federasyonu'nun Bakışı: Irak Faktörünün Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkisi (1990-2008) (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 21 Kasım 2010 Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 30 Şubat 2011 Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıklar: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 2 Nisan 2009 60. Yılında Nato ve Türkiye (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 13 Şubat 2010 7 Mart 2010 Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 22 Ocak 2011 Türkiye-Yemen İlişkileri ve Yemen'deki Türkiye Algısı (Tr - Eng - Ar)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 31 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 7 Mart 2011 Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 3 Mayıs 2009 Irak'ın Kilit Noktası: Telafer (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 14 Şubat 2010 Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Durum ve Seçime İlişkin Beklentiler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 23 Ocak 2011 Katar-Irak-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün mü? (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 32 Mart 2011 Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 4 Temmuz 2009 2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 15 Mart 2010 Orsam Heyetinin 7 Mart 2010 Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem Raporu (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 24 Ocak 2011 Kuveyt Emirliği: Savaş ve Barış Arasındaki El Sabah İktidarı ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 33 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Varlığı (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 5 Ağustos 2009 Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı Dinsel ve Mezhepsel Grupların Türkiye Algılaması (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 16 Nisan 2010 Oman Sultanlığı: Arap Yarımadasında Geleneksel ile Modernite Arasında Bir Ülke (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 25 Ocak 2011 Hukuki ve Siyasi Yönleriyle Güvenlik Konseyi'nin İran Ambargosu (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 34 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Basını (Tr - Ar)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 6 Kasım 2009 Tuzhurmatu Türkmenleri: Bir Başarı Hikayesi (Tr - Eng - Ar)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 17 Nisan 2010 7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçim Sonuçlarının ve Yeni Siyasal Denklem Değerlendirilmesi (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 26 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 5 Şubat 2011 Kırgızistan'da Son Gelişmeler: Dün, Bugün, Yarın (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 35 Mart 2011 Irak'ta Mevcut Siyasal Durum ve Önemli Siyasal Gelişmeler (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 7 Kasım 2009 Unutulmuş Türkmen Diyarı: Diyala (Tr - Eng - Ar)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 18 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 3 Mayıs 2010 Komşuluktan Stratejik İşbirliğine: Türk-Rus İlişkileri (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 27 Şubat 2011 Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir Devrin Sonu mu? (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 36 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 1 Mart 2011 Eu's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan (Eng)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 8 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 1 Aralık 2009 Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin Abhazya (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 19 Eylül 2010 Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 28 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 6 Şubat 2011 Uluslararası Deniz Hukukunda Kıyı Devletlerinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları: Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyreden Gemilere El Koyması (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 37 Mart 2011 Tunus Halk Devrimi ve Sonrası (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 9 Ocak 2010 Yemen Sorunu: Bölgesel Savaşa Doğru mu? (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 20 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 4 Ekim 2010 Kırgızistan'da Mevcut Durum, İktidar Değişiminin Nedenleri ve Kısa Vadeli Öngörüler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 29 Şubat 2011 Tunus Halk Devrimi ve Türkiye Deneyimi (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 38 Mart 2011 Libya Savaşı, Uluslararası Müdahale ve Türkiye (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 10 Yemen İç Savaşı: İktidar Mücadelesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye ile İlişkiler (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 11 Şubat 2010 Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk Varlığı (Tr - Eng - Ar)</p>		<p>ORSAM Rapor No: 39 Mart 2011 Tarihten Günümüze Libya (Tr)</p>

ORSAM Rapor No: 40 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 2 Mart 2011 İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 49 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 2 Irak Türkmenleri-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 58 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu'daki Yansımaları (Tr)	ORSAM Rapor No: 68 Eylül 2011 Karikatürlerde Usame Bin Ladin Operasyonu ve Yankıları (Tr)
ORSAM Rapor No: 41 Mart 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 50 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 3 Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisyenler ve Gazeteciler-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 59 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 2 (Tr)	ORSAM Rapor No: 69 Eylül 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 4 (Tr)
ORSAM Rapor No: 42 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 3 Nisan 2011 Nil Nehri Havzasının Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler (Tr)	ORSAM Rapor No: 51 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 8 Mayıs 2011 75. Yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği Çerçevesinde (Tr)	ORSAM Rapor No: 60 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 6 Temmuz 2011 Mekong Nehri Sulan Üzerinde İşbirliği ve İhtilaf (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 70 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 10 Eylül 2011 XXI. Yüzyılda Rusya ve Türkiye'nin İran Politikaları (Tr - Rus)
ORSAM Rapor No: 43 Nisan 2011 Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal Yapısı ve Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile İlişkileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 52 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 9 Mayıs 2011 Afganistan ve Bölgesel Güvenlik (Ortadoğu, Orta ve Güney Asya, Rusya Federasyonu) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 61 Temmuz 2011 Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tarihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de Değişim Konferansı" nın Tam Deşifresi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 71 Eylül 2011 Gazze Sorunu: İsrail Ablukası, Uluslararası Hukuk, Palmer Raporu ve Türkiye'nin Yaklaşımı (Tr)
ORSAM Rapor No: 44 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 4 Nisan 2011 Meriç Nehri Havzası Su Yönetimi'nde "Uluslararası İşbirliği" Zorunluluğu (Tr)	ORSAM Rapor No: 53 Mayıs 2011 Madagaskar: Bağımsızlığın 50. Yılında Kazanımlar, Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 62 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 3 (Tr)	ORSAM Rapor No: 72 Eylül 2011 Ortadoğu Ülkelerine Dair İstatistikler (Tr)
ORSAM Rapor No: 45 Nisan 2011 Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı? : Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye Etkisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 54 Mayıs 2011 Iraklı Grupların Temel Siyasi Sorunlara Bakışı ve Türkiye İle İlişkiler: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)	ORSAM Rapor No: 63 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 7 Ağustos 2011 Görünmez Stratejik Kaynak: Sınırdaşan Yeraltı Suları (Tr)	ORSAM Rapor No: 73 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 11 Ekim 2011 Anadolu Etki Alanı (Tr-Eng)
ORSAM Rapor No: 46 Mayıs 2011 Suriye'de İktidar Mücadelesi, Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Türkiye'nin Konumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 55 Haziran 2011 Suriye Muhalefeti'nin Antalya Toplantısı: Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış ve Türkiye'den Beklentiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 64 Ağustos 2011 AK Parti'nin 12 Haziran 2011 Genel Seçimindeki Zaferi (Tr - Ar)	ORSAM Rapor No: 74 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 12 Ekim 2011 Ukraine in Regress: The Tymoshenko Trial (Eng)
ORSAM Rapor No: 47 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 5 Mayıs 2011 Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırdaşan Sularda Örnek İşbirliği Olarak Asi Dostluk Barajı (Tr)	ORSAM Rapor No: 56 Haziran 2011 Seçimler ve Ak Parti'nin Tecrübesi (Tr - Ar)	ORSAM Rapor No: 65 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Arap Baharı - 1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 75 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 13 Ekim 2011 Kazaklar ve Kazakistanlılar (Tr)
ORSAM Rapor No: 48 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 2 Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Akademisyenler-1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 57 Haziran 2011 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerindeki Yansımaları (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 66 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Libya İç Savaşı ve Uluslararası Müdahale - 1 (Tr)	ORSAM Rapor No: 76 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 14 Ekim 2011 İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı: Moena Türkleri (Tr - It)
		ORSAM Rapor No: 67 Ağustos 2011 Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 77 Ekim 2011 ABD'nin Çökmesinin Ardından Irak Politikasının Bölgesel, Küresel Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları (Tr)

<p>ORSAM Rapor No: 78 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 8 Ekim 2011 Türkiye'de ve İsrail'de Yapay Sulak Alanlar ile Atıksu Artımı ve Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak Tekrar Kullanımı (Tr)</p>	<p>ORSAM Report No: 87 Kasım 2011 Turkmen in Iraq and Their Flight: A Demographic Question? (Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 98 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17 Ocak 2012 Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 107 Şubat 2012 Uluslararası Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 79 Ekim 2011 Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta Siyasal Denklemler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 88 Kasım 2011 Irak'ta Bektaşılık (Türkmenler – Şebekler – Kakailer) (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 99 Ocak 2012 Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasal Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011) (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 108 Şubat 2012 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EİT) Geleceği (Tr - Eng)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 80 Ekim 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 5 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 89 Kasım 2011 Değişim Sürecindeki Fas Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi? (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 100 Ocak 2012 Irak İstatistikleri (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 109 Şubat 2012 Türkiye'nin Yükselişi ve "Bric" Bölgesi (It)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 81 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 15 Ekim 2011 Büyük Güçlerin Afganistan Politikaları (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 90 Kasım 2011 Arap Dünyasının İstisnai Krallığı: Yerel Aktörler ve Arap-İsrail Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün Krallığı'nın Demokratikleşme Deneyimleri (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 101 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11 Ocak 2012 Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 110 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13 Mart 2012 İran'da Su Kaynakları ve Yönetimi (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 82 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 16 Ekim 2011 Bölge Devletlerinin Perspektifinden Afganistan (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 91 Aralık 2011 Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 102 Ocak 2012 Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir?: En Kötüye Hazırlık Olmak (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 111 Mart 2012 Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 83 Kasım 2011 Suriye'de Değişimin Ortaya Çıkardığı Toplum: Suriye Türkmenleri (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 92 Aralık 2011 Irak'ta İntilafı Bölge Durumu (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 103 Ocak 2012 Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 112 Mart 2012 İran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasal Partiler (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 84 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 9 Kasım 2011 Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet mi? (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Report No: 93 ORSAM Water Research Programme Report: 10 December 2011 Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 104 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12 Şubat 2012 Sınıraşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 113 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18 Nisan 2012 Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 85 Kasım 2011 Suriye Politik Kültüründe Tarihsel Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikası ve Türkiye-Suriye İlişkileri (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor: 94 Aralık 2011 Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 105 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 114 Nisan 2012 Karikatürlerle Suriye Sorununu Anlamak - 8 (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 86 Kasım 2011 Geçmişten Günümüze Irak Türkmen Cephesi'nin Yapısı ve İdari Durumu (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 95 Aralık 2012 Karikatürlerle Arap Baharı – 2 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 106 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 115 Nisan 2012 Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar (Tr - Eng)</p>

ORSAM Rapor No: 117 Nisan 2012 Musul'a Yatırım Geleceği Yatırım Demektir (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 126 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16 Temmuz 2012 Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar (Tr)	ORSAM Rapor No: 136 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 28 Kasım 2012 Türk-Ukrayna İlişkilerinde Entegrasyon Faktörü Olarak Türk-Kırım Münasebetleri (Tr - Rus)	Rapor No: 146 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 30 Ocak 2013 2013 Yılında Avrasya: Siyasi ve Ekonomik Analiz (Eng)
ORSAM Rapor No: 118 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19 Mayıs 2012 Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 127 Ağustos 2012 Suriye'de Kürt Hareketleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 137 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 29 Aralık 2012 Belarus'un Enerji Politikası ve Belarus'un Rusya ve AB ile Enerji Alanında Geliştirdiği İşbirliği (1992-2011) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 147 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 31 Ocak 2013 Kültürler Arası Diyalog: İdil Ural Bölgesinden Büyük Litvanya Knezliğine Belarus-Litvanya Tatarları (Tr - Rus)
ORSAM Rapor No: 119 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20 Mayıs 2012 Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasındaki Araç: Jeopolitik Dinamikler (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 128 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 24 Eylül 2012 Günümüz Şartlarında Türkiye - Belarus Ekonomik Münasebetlerinin Gelişimi (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 138 Aralık 2012 Birlik mi, PYD'nin Güç Gösterisi mi? Erbil Anlaşmasından Sonra Suriye Kürt Dinamikleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 148 Ocak 2013 Uluslararası Politika ve Uygarlıklar (Uygarlıklar Çatışması ve Diyalog) (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 120 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21 Mayıs 2012 Kazakistan Siyasi Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 129 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 25 Eylül 2012 Belarus-Türkiye: Devletlerarası İşbirliğinin Pozitif Dinamikleri (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 139 Aralık 2012 Suriye'de Kürtler Arası Dengeler, Rejim Muhafızları ve Türkiye: Çatışma-İstikrar Ayrımındaki İlişkiler Örüntüsü (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 149 Şubat 2013 David Cameron ve AB: Dönüşü Olmayan Karar (Eng)
ORSAM Rapor No: 121 Mayıs 2012 Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr - Eng - Ger)	ORSAM Rapor No: 130 Kasım 2012 Suriye Çerkesleri (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 140 Aralık 2012 Kuzey Irak'ta İç Siyasal Dengeler ve Stratejik İttifak'ın Geleceği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 150 Mart 2013 Suriye Türkmenleri: Siyasal Hareketler ve Askeri Yapılanma (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 122 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15 Mayıs 2012 Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 131 Kasım 2012 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 26 "Üçüncü Dalga": Postmodernizmin Jeopolitiği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 141 Aralık 2012 Irak'ta Türkmen Eğitiminin Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 151 Nisan 2013 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Demokrasi Süreci ve Sorunları (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 123 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22 Haziran 2012 Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 132 Kasım 2012 Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti (Tr)	ORSAM Rapor No: 142 Ocak 2013 President Obama's Second Term: Domestic and Foreign Challenges (Eng)	ORSAM Rapor No: 152 Nisan 2013 Irak'ta 2013 Yerel Seçimlerine İlişkin Temel Veriler (Tr)
ORSAM Rapor No: 124 Temmuz 2012 Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra (Tr - Eng - Fr)	ORSAM Rapor No: 133 Kasım 2012 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Muhalefetin Doğuşu ve Geleceği (Tr)	ORSAM Rapor No: 143 Ocak 2013 2012 Irak Değerlendirmesi ve Irak Kronolojisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 153 Irak'ta Seçim Yasaları (Tr)
ORSAM Rapor No: 125 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23 Temmuz 2012 Rusya'nın Ortadoğu Politikası (Tr)	ORSAM Rapor No: 134 Kasım 2012 Irak Çerkesleri (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 144 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 17 Ocak 2013 ORSAM Su Söyleşileri 2011 (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 154 Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi Kapsamında Sınır Aşan Sular (Tr)

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat
 Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Prof. Dr. Tank Oğuzlu
 Doç. Dr. Harun Öztürkler
 Doç. Dr. Mehmet Şahin
 Doç. Dr. Özlem Tür
 Habib Hümmüzü
 Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmek
 Yrd. Doç. Dr. Canat Mominkulov
 Elmira Cheremisova
 Yrd. Doç. Dr. Didem Daniş
 Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya
 Yrd. Doç. Dr. İlyas Kernaloğlu (Kamalov)
 Dr. Jale Nur Ece
 Doç. Dr. Yaşar Sarı
 Dr. Süreyya Yiğit
 Elmira Cheremisova
 Av. Aslıhan Erbaş Açıklık
 Pınar Arıkan Sinkaya
 Noyan Gürel
 Volkan Çakır
 Dr. Göknil Erbaş
 Tamer Koparan
 Bilgay Duman
 Oytun Orhan
 Fazıl Ahmet Burget
 Seval Kök
 Nebahat Tanrıverdi
 Shalaw Fatah
 Aytekin Enver
 Tuğçe Kayıtmaz
 Uğur Çil

ORSAM Başkanı
 ORSAM Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
 ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Uluslararası Antalya Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Gazi Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler
 ORSAM Danışmanı
 ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 ORSAM Danışmanı Al Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, St. Petersburg Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Avrasya
 ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
 ORSAM Danışmanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
 ORSAM Danışmanı, Avrasya
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, St. Petersburg Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
 ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ORSAM Danışmanı
 ORSAM Danışmanı, Afrika
 ORSAM, Karadeniz
 ORSAM Yönetici Editörü
 ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
 ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
 ORSAM Uzmanı, Ortadoğu, Afganistan
 ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
 ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
 ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
 ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
 Mütercim Tercüman
 ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden
 Dr. Seyfi Kılıç

ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
 ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid
 Av. Aslıhan Erbaş Açıklık
 Hasan Alsancak
 Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
 Prof. Dr. Ahat Andıcan
 Prof. Dr. Tayyar Ar
 Prof. Dr. Ali Arslan
 Başar Ay
 Prof. Dr. Mustafa Aydın
 Doç. Dr. Ersel Aydınlı
 Dr. Serdar Aziz
 Prof. Dr. Hüseyin Bağcı
 Prof. Dr. İdris Bal
 Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar
 Kemal Beyatlı
 Barbaros Binicioğlu
 Prof. Dr. Ali Birinci
 Doç. Dr. Mustafa Budak
 Doç. Dr. Hasan Canpolat
 E. Hava Orgeral Ergin Celasin
 Doç. Dr. Mitat Çelikkpala
 Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya
 Doç. Dr. Didem Daniş
 Prof. Dr. Ramazan Daurov
 Prof. Dr. Volkan Ediger
 Prof. Dr. Cemzi Eraslan
 Prof. Dr. Çağrı Erhan
 Dr. Amer Hasan Fayyadh
 Mete Göknel
 Osman Göknel

Irak Danıştay Eski Başkanı
 ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
 İhlas Holding, Gn.Md.Yrd., Statejik İş Geliştirme ve Dış İlişkiler
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
 Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
 Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
 Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
 Kadir Has Üniversitesi Rektörü
 Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
 ORSAM Danışma Kurulu Üyesi
 ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 TBMM 24. Dönem Milletvekili
 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
 Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
 Ortadoğu Danışmanı
 Polis Akademisi
 Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
 Millî Savunma Bakanlığı Danışmanı
 23. Hava Kuvvetleri Komutanı
 Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 YÖK Başkanı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
 Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
 İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
 Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
 Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
 Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
 BOTAŞ Eski Genel Müdürü
 BTC ve NABUCCO Koordinatörü

Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Av. Niyazi Güney	Prens Group Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Numan Hazar	Emekli Büyükelçi
Doç. Dr. Pınar İpek	Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Dr. Tuğrul İsmail	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Selçuk Karaçay	Vodafone Genel Müdür Yardımcısı
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman	İstanbul Medeniyet Üniversitesi - (SBF) Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Şaban Kardeş	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Arslan Kaya	KPMG ,Yeminli Mali Müşavir
Dr. Hicran Kazancı	Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
İzzettin Kerküklü	Kerkük Vakfı Başkanı
Prof. Dr. Ahmet Kesik	Kalkınma Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürü
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli	Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu	Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Prof. Dr. Alexandr Koleşnikov	Diplomat
Prof. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Talip Küçükcan	Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Hediye Levent	Gazeteci (Suriye)
Dr. Max Georg Meier	Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa	Bağdat Üniversitesi Rektörü
Büyükelçi Shaban Murati	Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Dr. Sami Al Taqi	Orient Research Center Başkanı
Prof. Dr. Mahir Nakip	Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Dr. Farhan Ahmad Nizami	Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Muhammed Nurettin	Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Murat Özçelik	Büyükelçi
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Victor Panin	Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Prof. Aftab Kamal Pasha	Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
Dr. Bahadır Pehlivan Türk	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Fırat Purtaş	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Prof. Dr. Suphi Saatçi	Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Safarov Sayfullo Sadullaevich	Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı
Ersan Sarıkaya	Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
Patrick Seale	Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci	Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Zaher Sultan	Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Dr. Irina Svistunova	Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Mehmet Şüküroğlu	Enerji Uzmanı
İlhan Tanır	ORSAM Danışma Kurulu Üyesi, Vatan Gazetesi Washington Temsilcisi
Doç. Dr. Oktay Tanrısever	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Erol Taymaz	ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Sabri Tekir	İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Dr. Gönül Tol	Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
Dr. Umut Uzer	İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Dr. Ermanno Visintainer	Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
M. Ragıp Vural	2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Yaşar Yakış	Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
Semir Yorulmaz	(Gazeteci, Mısır)
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık	ODTÜ
Bülent Aras	Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi
İker Aytürk	Bilkent Üniversitesi
Recep Boztemur	ODTÜ
Katerina Dalacoura	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
F. Gregory Gause	Vermont Üniversitesi (ABD)
Fawaz Gergeş	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Ahmet K. Han	Kadir Has Üniversitesi
Raymond Hinnebusch	St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)

Rosemary Hollis
Bahgat Korany
Peter Mandaville
Emma Murphy

City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
George Mason Üniversitesi (ABD)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
Hasan Kanbolat
Doç. Dr. Hasan Canpolat
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
ORSAM Başkanı
Milli Savunma Bakanlığı Başdanışmanı
ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

MithatpaŐa Caddesi 46/4 Kızılay-ANKARA
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr